

BREZ PLATNA

BREZ ŠKARIJ,

V prejšnji številki DE smo pod naslovom »Škarje in platno« napovedali temo o višini in delitvi sindikalne članarine.

Sogovornikov nismo našli, ker so čakali na rezultate ponedeljkove seje o finančnem pravilniku. Tudi ta seja nam ni mogla biti vir, ker je bila bolj zaprte oziroma »delovne« narave.

Ker teme zaradi njene izrednega, za sindikate dobesedno usodnega pomena ne moremo premakniti, smo si pomagali sicer ne najbolj svežimi, a še vedno sila aktualnimi delovnimi gradivi.

Ugotovitve v njih več kot argumentirano dokazujejo, da je oklevanje pri škarjah in platnu neodgovorno poigravanje z usodo sindikatov.

V oporo pri branju sicer tehtnih, a po logiki stvari suhoparnih gradiv le nekaj živih besed človeka, ki ve!

JANEZ JUSTIN, predsednik Sindikata KNG, je v 43. številki DE vse bistvo zajel v nekaj stavkih:

»Nemški kolegi so nam povedali, da bo v tej državi leta 1997 namesto 21 le še 11 velikih sindikatov. Vesti o združevanju prihajajo tudi iz dežel v tranziciji, japonski delavci so se letos povezali v sindikat tekstilne, kemične, prehranske industrije in trgovine. V Nemčiji pravijo, da je združevanje sindikatov znotraj posameznih držav pogoj za združevanje na evropski in svetovni ravni. Nemški kolegi so izvedli ANKETO!!! (poudarilo uredništvo) med članstvom, ki je z veliko večino glasovalo za **finančno močan sindikat**. Tam ljudje vedo, da sindikat brez denarja ni sindikat po njihovi meri.

Pri nas je na žalost povsem drugače!«

Razpršeni sindikati, katerih skromni denarci so raztrošeni po tovarnah, tovarnicah in drugih blagajnicah, so lahko za delodajalce in oblast le klavrno ptičje strašilo. Če bi sindikati od preobrazbe zbirali sredstva v stavkovnem, solidarnostnem in podobnih skladih, bi bili danes za pogajalske partnerje strah in trepet.

Zdaj je res zadnji čas, da to napako popravijo. Tisti sindikalni voditelji, ki kanijo še naprej mešetariti s sindikalnim drobižem, se enotnega, finančno močnega sindikata menda bojijo bolj kot njihovi nasprotniki.

O enotnosti in moči sindikatov pišemo na 2. in 3. strani.

KDO SE BOJI MOČNEGA SINDIKATA

ZSSS, 5' pred 12⁰⁰

BOJ ZA DELOVNA MESTA IN SKRAJŠEVANJE DELOVNEGA ČASA V KOVINSKI IN ELEKTROINDUSTRIJI

Za jutri je sklicana seja izvršnega odbora SKEI, ki bo najprej obravnavala težke razmere v kovinski in elektroindustriji v Zasavju. Dosedanje razprave kažejo, da se bo sindikat verjetno odločil za stopnjevanje pritiska zoper organe oblasti, ki se kljub novemu valu stečajev v tej veji gospodarstva ne zganajo.

Člani izvršnega odbora se bodo seznanili tudi z uvedbo 35-urnega delovnega časa v kovinski industriji Nemčije. Kot nam je povedal Vladimir Bizovičar, ki je sodeloval na nedavni konferenci sindikata nemških kovinarjev (IG Metall), gre za najmočnejši sindikat v Nemčiji in Evropi, bo novi skrajšani delovni tednik omogočil ohranitev 50 tisoč delovnih mest v kovinski industriji. Boji za skrajšanje delovnika so stari toliko kot delovna razmerja. Sindikati so si z njimi ves čas prizadevali za humanizacijo dela in za več prostega časa. IG Metall je 35-urni tednik izsilil po šesttedenskem boju, ki ga je letos februarja in marca organizirano vodil v kovinarskih podjetjih na Bavarskem. Kljub skrajšanemu delovnemu tedniku se osnovne plače zaposlenih ne bodo zmanjšale. Po Bizovičarjevem mnenju je prav to velik uspeh nemških kolegov, s katerimi SKEI že več let zelo dobro sodeluje. Pozitivne ocene dosežkov nemških kovinarjev, s katerimi se nekateri nemški delodajalci še niso sprijaznili, bodo SKEI verjetno spodbudile k vodenju podobne politike v naši državi, ki se je dozdej »proslavila« le z množičnim odpuščanjem delavcev, še posebej kovinarjev.

F. K.

– ZAKAJ NAJ SPLOŠNE
KOLEKTIVNE POGODBE OSTANEJO
– DVA SINDIKATA SE NE MORETA
IMENOVATI ENAKO

stran 5

– VOJNA ZA BLAGOVNO ZNAMKO

stran 16

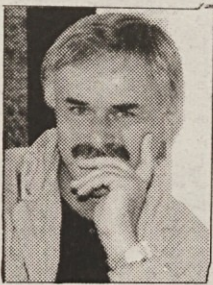
– ODPRLI OBRATNO AMBULANTO

stran 18

– OŠKODOVANJE UPNIKOV

v stečaju Adrie Caravan v Ravbarkomandi na 19. strani

Ime ne vsebuje nujno pomena, lahko ga pa

Piše: Ciril Brajer

Včasih se najdemo
v položaju,
ko storimo napak,
če ukrepamo,
in prav tako,
če ne ukrepamo.

Rudi Ringbauer,
Božje resnice

Zakaj dobim Večer zjutraj na mizo? Zakaj kupim Nedeljski dnevnik že v četrtek? Zakaj v Magu, razen virov financiranja, ni nič skrivnostnega? Zakaj moja babica komaj čaka Mladino...

To je seveda preveč cenen pristop, s katerim bi lahko zavrnili pomisleke Martina Ivaniča, ki jih o upravičenosti imena Delavska enotnost izraža v svojem članku »Nomen est omen«.

Čeprav gre za več kot mesec dni star članek, bom te dvome vendarle skušal razgati s tehtnejšimi argumenti. Celo na tveganje, ki ga prinaša nepotrebno lomljenje uveljavljene in prav nič škodljive tradicije, se ne mislim sklicevati. Rad bi se oprl prav na vsebino pregovora »Nomen est omen« in vsebino naslova časnika Delavska enotnost.

Uvodno poigravanje bi namreč padlo v vodo, sa se prav pri pomenu Delavske enotnosti z Martinom Ivaničem globoko strinjam: Nomen est omen!!! Ne morem pa se strinjati z njegovimi, za tako tehtno odločanje vsekakor prelahkotnimi izročnicami.

Trdi namreč, da klasično delavstvo izginja, da je vse težje razlikovati med podjetnikom in delavcem, kaj šele med direktorjem in delavcem. Meni, da ni več videti stare delitve na razreda delojemalcev in delodajalcev...

Hkrati pa pravi, da vendarle potrebujemo sodobno, sindikalni pluralizem upoštevaljoče glasilo?!

Čemu le? Če držijo prve ugotovitve, ne le da ne potrebujemo takšnega sindikalnega glasila, ampak ne potrebujemo sploh nobenega. Še več. Potemtakem ne potrebujemo več niti sindikatov!

Ker sam mislim, da vse le še ni tako in da so sindikati potrebni bolj kot le kdaj, mi ostane le še ena osnova za polemiko. Ali ime Delavska enotnost zajema bistvo sodobnega sindikalizma ali pa po Ivaničevu »marsikomu zbujajo, če že ne odpor, pa vsaj zadržek...«.

Marsikomu morda res. Ne bi pa ga smelo krogu bralcev, ki mu je Delavska enotnost namenjena. Tu pa sem zašel na kočljiva tla. Svoje teze ne morem prav obraniti, ne da bi Martinu Ivaniču pojasnil svoj pogled na sindikalni pluralizem po slovenskem receptu.

Sam mu je, po pisanju sodeč, naklonjen ali pa ga vsaj sprejema. Zame pa je sindikalni pluralizem najbolj črn od vseh hudičev, ki so se lotili slovenskega delavstva. Niti nujno zlo mu ne moremo reči, ker ni bilo nujno. Vanj so delavce zapeljale političantske spletke in neverjetno prozorne, nestranne osebne ambicije sindikalnih liderjev.

Dandanašnji se zdi ljudem vsak, torej tudi sindikalni pluralizem tako dobrohoten dosežek demokracije, da je vsako oporekanje brž ožigosano najmanj z boljševisitično nostalgijo. Raje še s čim hujšim.

Nikogar se ni prijelo, ko je Heinz Kluncker, predstavnik Evropske konfederacije dela, svaril:

»Načelo pluralizma sindikatov je načelo deli in vladaj, res staro, a še uporabno načelo, ki je vselej zgolj v korist delodajalcev! Pluralizem sindikatov njihovo sposobnost le slabi!«

Tudi eden vodilnih teoretikov sodobnega menedžmenta Peter Drucker je mirne vesti pribil:

»Močni, enotni sindikati so vse bolj potrebni. V menedžmentu se skriva moč, ki jo je nujno nadzirati in bi se brez sindikatov sprevrgla v tiranijo.«

Toliko iz teorije. Iz prakse pa je moč v vsaki številki prebrati kar nekaj dokazov.

Žal!

Zato v pravi pomen DELAVSKE ENOTNOSTI verjamem z vsem srcem in tudi s pametjo. Pa naj gre za temelj sindikalne politike, za pojem ali pa za naslov tega časnika!

DE časopis
slovenskih
delavcev

Stvar je jasna. To je moj časopis. Zato ga naročam na naslov:

Priimek in ime:.....

Naziv podjetja ali ustanove:.....

Naslov:.....

Podpis naročnika:

O Čevljarstvu še predsednik ZSSS Dušan Semolič

(Večer, 5. oktobra 1995)

Neukrepanje države vodi v kaos, je v Pruiju na tiskovni konferenci o Čevljarstvu dejal predsednik Svobodnih sindikatov in dodal, da sicer »spoštuje« različne oblike sindikalnega boja za delavske pravice, »vendar pa ta sindikalni boj NE SME prestopiti meje, oz. če Neodvisni sindikat sumi, da gre za zlorabe in goljufije odgovornih, naj to raziščejo 'pristojni' - pravosodni sistem pa naj zadevo izpelje...«

In jo tudi je kot vedno doslej - proti delavcem! z javno obtožbo, da so le-ti z »zasedbo« podjetja povzročili škodo... Da je ironija še večja, je »pravosodni sistem« v neverjetno rekordnem času (35 dni) uspel razpisati celo obravnavo proti njim, medtem ko se sodniki več let »kopajo« v nekaj desetstičnih neresenih delavskih pritožbah...

Svobodni sindikat ni »prestopil meje«, ampak moleduje oblast za milost, se z njo kar naprej pogaja, medtem pa pravice teh članov kršijo po tekočem traku, če jih je delavski množični sploh še kaj ostalo. Kaj je že to pravica do dela?

Več kot 120.000 brezposelnih je že, z grožnjo, da jih bo še več. Svobodni sindikati nemo opazujejo krajšo minulega dela, za kar v naši »pravni državi« nihče ne odgovarja. Še policija ni več, kar je bila. A kak naj bi bil za vse enak, mar ne?!

Tudi država ni bila pripravljena niti prislunhati delavcem, ko so jo opominjali na nepravilnosti pri lastninjenju in stečajnih postopkih, da ne bi SRAKE pokradle vsega minulega in sedanjega dela in celo človeških pravic.

Trdim, da delavska raja še nikoli doslej ni bila tako NEzaščiten kot je dandanašnji v samostojni »demokraciji« in »pravni« slovenski državi!!!

Kaj torej ostaja obupanim, brezpravnim delavcem, in kdo jih sploh lahko zaščiti v lastni domovini?

Svobodni in Neodvisni sindikat, vsak s svojega brega z ločilno mejo, ki jo sindikalni boj za delavske pravice NE sme prestopiti... Oblast, izvoljena z večino glasov delavske raje, je danes gluhonema - njeno NEukrepanje pa v skladu s političnim kaosom...

Predsednik države se zagovarja pred preiskovalno komisijo, prav tako predsednik parlamenta. Poslanci imajo zaradi svoje predčasne upokojitve in NEnormalnih odpravnin (kje jih bodo nagrabili, če je del. raja na »cesti«, si seveda ne belijo glave) toliko dela, da jim grozi celo infarkt zaradi lakomnosti... V neusmiljeno bitko za oblast in gozdove se je podala tudi Katolika (Bog ji ne bo odpustil greha), pri čemer je prepzopleni poslanci niso utegnili niti vprašati, kako si je sploh »zastlužila« vso to bogastvo... Sprivatiziral se je celo predsednik komisije za povojne uboje (še mrtvi nimajo mira). O državnem domobranskem toilstvu pa je bilo že toliko napisanega, da se človeku še ob spominu na preteklost naježi koža...

In zato, k vragu naj gredo še vsi zakoni s »pravno« državo vred, saj jih ne spoštujejo niti tisti, ki jo vodijo... Zakaj bi jih morala del. raja, do tal nezaščiten, vsega oropana, ki nima več česa izgubiti...

Marijana Meglič,
Goriška 23/a, Maribor

Teharje, Rog! Zločin ali kazen!

Spoštovani bralec in bralka. V zadnjem času se pojavljajo v tisku obtožbe na račun NOB in njegovih udeležencev. Nivo teh obtožb je tako nizek, da se s tem zapisom ne morem enačiti z njimi. Tudi ne bi se rad postavil v vlogo razsodnika, ker je to že davno naredila svetovna zgodovina. Pričujoče vrstice so le poskus prikaza v kratkem zapisu, kdo je kaj. Če hoče kdo kaj soditi, si mora najprej priskrbeti pravila sojenja. Pravila za sojenje zgodovinskih dejstev so se oblikovala skozi stoletja in so za vsakega razgledanega človeka jasna.

Torej prvo pravilo: Ko tuja država zasede ozemlje sosednje ali daljnje dežele z vojaško silo, se imenuje okupator (agresor). Okupator zasede tuja

ozemlja za svoje koristi. NIKOLI za koristi staroselcev.

Drugo pravilo: Dolžnost in pravica prebivalstva vsakega dela zasednega ozemlja je, da se okupatorju upre, vodilno vlogo pritem MORA imeti inteligenca oz. cvet naroda.

Tretje pravilo: Kolaboracija, imenovana tudi kvizlinštvo, je največji zločin proti lastnemu narodu. Četrto pravilo: Revolucija je rušenje obstoječe oblasti suverene, neodvisne države z vojaško silo oz. oboroženo vstajo proti obstoječi oblasti znotraj te države. Lahko pa je podprta tudi od zunaj (Španija).

Torej pogledimo, kaj se je dogajalo na ozemlju Slovenije. Slovenija je za časa prve Jugoslavije celo izgubila svoje ime. Poimenovali so jo Dravska banovina. Četrtna Slovenije je bila okupirana od Italijanov, ki so naredili vse, da bi prostor izpraznili za svoje ljudi (kolone). Ostali del Slovenije je bila dežela redkih bogatinov, tuje gospode in siromakov, na katere je pristala oblast in tuj kapital. Toda njihovo življenje je bilo vseeno boljše od njihovih primorskih rojakov pod rasističnim škornjem »velikega Duceja«. Ko se je »veliki« Duce skupaj s »firerjem« tisočletnega rajha odločil za napad in okupacijo Slovenije in Jugoslavije, so si njeno ozemlje razdelili in takoj pričeli prazniti prostor (emično čiščenje). Del inteligenca je pobegnil, drugi del, predvsem duhovščina RKC, pa se je spajdašila z okupatorjem. Italijanski okupator je hotel s priključitvijo zasedenih ozemelj kraljevini Italiji, to se je zgodilo 3. maja 1941. Torej manj kot mesec dni po okupaciji ozemlja. duhovščina t.i. Ljubljunsek pokrajine se je klanjala fašizmu in ga s svojimi izjavami k temu celo spodbujala. Edini, ki so v teh težkih trenutkih ohranili pokončnost in uporni duh, so bili strnjeni v OF (osvobodilno fronto). Ti so začeli oboroženo upor v okviru možnosti, znanja in v tistih časih predvsem z veliko poguma. Z uporom proti okupatorjem so začeli čistiti tudi njegove podrepanke. Še prej so jim nudili sodelovanje (kar je dokazano). Žal so raje ustanavljali oborožene oddelke, ki jih je oborožil in plačeval okupator. Tisti okupator, ki je slovenski narod obsodil na počasno umiranje, kar je tudi izvajal, predvsem v taborišču Rab. Nemški okupator je bil še bolj brezobziren ter je bil še bolj brezobziren ter je rodoljube neusmiljeno preganjal, zapiral in streljal. Upor, ki se je šel iril, je bil brezkompromisen, kot tudi prizadevanja okupatorjev, d bi ga zatrli. To so bili časi, ko je iz ljudi postalo »jeklo«. Mehkuži oz. »cvet naroda«, pa se je spajdašil z okupatorji in si nadel naziv kolaboracija, ki si je mazala roke z bratsko krvjo. Nedvomno je najmanj 60 % partizanov in simpatizerjev padlo zaradi izdajstva ter od krogel Slovencev. Toda primorski del naroda, ki je okusil zboje fašistične zveri, se je, razen redkih izjem, enotno postavil po robu dolgoletnemu okupatorju, ki se je moral zanesti le na lastne sile. O tem priča tudi število vojaštva na posameznih delih Slovenije, saj sta dve primorski brigadi z okoli 900 borci vezali nase okrog 100.000 mož raznih vojaških ali polvojaških formacij, medtem ko je bilo v Ljubljanski pokrajini v tem času le okrog 63.000 mož. Vseh partizanskih borcev je bilo okrog 2.760 (Ljub. pokr.). Tež okupacijski vojski (italijanski) je zvesto služilo okrog 6.460 pripadnikov t.i. MVAC.O ter nedvomno pričajo italijanski dokumenti. Ti dokumenti pričajo tudi o sramotnem vedenju RKC v Ljubljanski pokrajini pod vodstvom škofa G. Rožmana.

Posredoval jih bom v odlomkih:
- Poročilo komisarja E. Grazioliya poveljniku II. armade dne 22. 4. 1991, št. 44 (zaupno) ...Nato me je obiskal Ljubljanski škof Rožman. Izjavil je, da duhovščina v celoti priznava oblast fašistične Italije in se daje na popolno razpolago italijanskim oblastem... Ko sem škofu vrnil obisk, sem ga prosil, naj da na vseh zvonikih ljubljanskih cerkva razobesiti trobojnice (italijanske). Monsinjur Rožman mi je povedal, da se to ni nikoli zgodilo, da pa bo to zelo rad storil, in res od danes vihra naša zastava na vseh cerkvah.

- Poročilo vis. kom. Grazioliya B. Bussoliniju 18. 9. 1994. Med drugim poroča: 2. Duhovščina nam je še naprej v celoti naklonjena in sodeluje z nami.

- Spomenica R. Montagna 22. 12. 1941, priloga št. 52 k vojaškemu zgod. dnev. za dan 23. december 1941: »Osvobodilna fronta« se imenuje skupnost vseh tistih, ki se prištevajo k protitalijanskemu gibanju.

- Zapisnik povzetka pogovora med poveljnikom XI. armadnega zbora s poveljnikom 2. armade 28. 1. 1942. Uporniško gibanje se povečuje. Nastalo je iz različnih razlogov. Zlasti še, ker sta vladi v Londonu (angleška in jugoslovanska) priznali uporniško vojsko kot vojskujočo se vojsko.

Spoštovani!

DE ste v septembru prejeli tudi nanjo nenaročeni. Mnogi ste nas poklicali in sporočili, da postajate naš zvesti bralec in naročnik. Pa nismo bili deležni le pohvalnega odmeva, tudi grajali ste nas. Prvih je bilo, kar nam ugaja, mnogo več kot drugih. Toda tudi graj smo bili veseli. Sprejeli smo jih kot spodbudo za premislek o delu v uredništvu.

Tudi vse predloge, ki jih je bilo razbrati iz vaših kritičnih besed in zadevajo zapisovanje in komentiranje dogajanja v družbi ter v življenju in delu podjetij in v njih zaposlenih, smo sprejeli z naklonjenostjo. Prav vsem, še posebej pa tistim, ki ste se odzvali našemu vabilu in postali naročniki DE, se zahvaljujemo.

Za nove naročnike vas bomo šteli z oktobrom. Če bi se zgodilo, da bo kdo prejel račun za DE, pa ni njen novi naročnik, se mu za to vnaprej opravičujemo in prosimo za razumevanje.

Uredništvo

- Poročilo poveljstva XI. armad zbora 8. 3. 1942 o razmerah v Ljubljanski pokrajini. Urad za operacije 02/1597 op. Gibanje je izbrabilo politične napake okupacijskih oblasti, se hitro razširilo in osvojilo skoraj vse plasti prebivalstva... za katere je veljalo, da so naklonjeni nam (na primer industrija-lec Praprotnik, čigar spretno dvojno igro so naše oblasti razkrile šele po njegovem umoru).

Okupatorjevi viri pričajo, da je bil zaupnik visokega komisarja Grazioliya (Grazioliyo pismo št. 982/7 zaupno dne 6. 6. 1942) op. p.

- Zapisnik s sestanka poveljnika XI. armadnega zbora na poveljstvu pehotne divizije sardinskih grenadirjev 13. 6. 1942 (Poročilo poveljnika M. Roatte) ...Razpoloženje Slovencev do nas se je spremenilo, število tolp se povečuje

in vse drznejše so, poveljujejo jim pogumni in določni ljudje...

- Report, ki ga je imel Duce v Gorici dne 31. 7. 1941 ob 15.45 v prostorih poveljstva vojaške cone ... Komunistično je edino gibanje, ki vodi aktiven boj, ima redne enote... Med njimi je mnogo izobražencev, zdravnikov, profesorjev... Tolpe so odločne, delavne... Pridružujejo se jim mnogi privrženci... In končno, prebivalstvo je v celoti za upornike.

- Poročilo visokega komisarja Grazioliya 16. 8. 42 ministrstvo za notranje zadeve št. 1364 (2) zaupno ... Treba jih je torej pozorno nadzorovati Belo gardo, op. p.) in jim dopovedati, da jim je bila dana visoka čast, da se lahko bojujejo ob boku naših oboroženih sil, kakor tudi, naj si ne delajo utvar, da bodo potem lahko delali ob knjižne.

To je le nekaj izveščkov iz knjige T. Ferenc »Fašisti brez krinke« po italijanskih dokumentih 1941-1942. Dokumenti nedvoumno dokazujejo kolaboracijo katoliške duhovščine in belogardistov, ki so sicer imeli več imen, in sicer: aktivni apostoli katoliške akcije, slovenske legije, slovenski četniki, MVAC, legija smrti, vaški stražarji, belogardisti, slovenski goščarji, slovenski domobranci, toda najbolj jim je pristajalo ime, ki jim ga je nadel nemški kapetan Shumacher v razgovoru z Marijo Brodar, ko je iskala 22-letno Ljubico šuligoj iz Grosupljeja, ki so jo domobranci na Sv. Urhu pobili v noči z 10 na 11. januar 1944. Imenoval jih je »Diese Pfaffen dreckbunde« (Ta farška drekasta banda) Štefanija R. Podbešek, Sv. Urh, str. 500).

K temu pisanju me je spodbudilo, ko sem bral knjige R. Lejčaja o Teharjih kot tudi knjigo Vetrinska tragedija, začel sem iskati resnico v knjigah ene in druge strani. Prostor je omejen, toda rad bi vam predstavljal del pogovora dr. Meršola s feldmaršalom Aleksandrom dne 4. 6. 1945. Dejal je: »...Ti domobranci se niso nikdar borili proti zavezniškom, nasprotno, oni so reševali zavezniške pilote in pomagali zavezniškom, kjerkoli so mogli. Borili so se proti komunistom...« To so smešne trditve. Prosim le za en primer, ko so domobranci rešili zavezniške letalce?!

Na drugo trditve pa vprašanje: »Kdo je varoval južno železnico, ko so po njej vozili vojaštvo in vojaški material nabojišča v Italijo? In še odgovor: predvsem domobranci. Vse drugo je splošno znano.

Le še nasvet slovenskemu vojaku. V slučaju okupacije poljubni okupatorju čevlje, le bori se nikar, kajti čez 50 let ti bodo postavili spomenik, saj smo edina država, ki izdajalcem in kvizlincom kot tudi krvnikom postavlja spomenike.

Ali ste vi »globoko verni« preživeli domobranci kdaj pomislili, da je nad vas prišla božja kazen v obliki komunistov, kajti Kristus je dejal: »NE SODITE, da ne boste sojeni. Kakor namreč sodite, tako boste sojeni. in kakor merite, tako vam bo odmerjeno...« (Matejev evanجيل).

Ivo Leban,
Ozeljan

Želite svoje delo opravljati na prav poseben način?
Brez nepotrebne razburjanja, učinkovito in organizirano, v sproščnem vzdušju, kjer boste resnično nekaj naredili?

Vaša želja je PerfectOffice, nova integrirana družina programov, ki vsebuje vodilne programe v okolju Windows.

WordPerfect
Quattro Pro
Paradox
InfoCentral
GroupWise
Envoy
Presentations

LIKO PRIS
Partner Uspešnih

Verd 100a, 61360 VRHNIKA
tel.: 061.754.175, 061.755.355;
061.753.181; fax: 061.754.134

USPEŠEN JE LAHKO LE ŠTEVILČEN, SLOŽEN IN FINANČNO MOČAN SINDIKAT

Na 1. konferenci ZSSS smo med gradivi dobili tudi mnenja nekaterih sindikatov o višini in delitvi članarine.

Zanimivo je že to, da sindikat, ki predlaga višjo in namensko bolj strnjeno članarino, tudi podrobno in temeljito pojasnjuje, zakaj je to nujno.

Tisti pa, ki zagovarjajo obstoječo višino in delitev, so sila kratki in jedrnat: »Večina naših članov meni tako..., Članstvo se zavzema..., Naš ROS ne podpira novih predlogov..., Menimo, naj ostane tako, kot je...«

Saj bi bilo vse v redu in prav, če bi šlo res zgolj za višino članarine. Toda zdaj je moč logično

sklepiti, da je »članstvo, ki je za tolikšno in takšno članarino, kot je zdaj« hkrati v javni razpravi odločilo:

Ne zanimajo nas stavkovni skladi, solidarnostni in drugi namenski skladi, ne zanima nas finančno močan, neodvisen sindikat, smo proti smiselnemu strnjevanju sredstev, ki edino zagotavlja učinkovitost, če ne kar preživetje sindikata, smo še naprej za kupčkanje z drobižem...

Lahko je reči, da članstvo ni za višjo članarino. Toda obesiti mu vse omenjeno in še kaj, kar iz tega logično sledi, je vendarle malce zaletavo. DA BO ODLOČANJE LAZJE, objavljamo dve gradivi na to temo.

SINDIKATOM DEJAVNOSTI SLOVENIJE

Nekatero obrazložitve k razpravi o tezah za Pravilnik o financiranju in finančno-materialnem poslovanju na delovnem razgovoru predsednikov in sekretarjev sindikatov dejavnosti, ki je bil 27. 2. 1995.

I. OBLIKOVANJE STAVKOVNIH SKLADOV

Zagotavljanje materialnih sredstev za nadomestila članom sindikatov za čas stavke je v znanih lastninskih razmerjih nujen predpogoj, da lahko sindikati v celoti izvajajo svoj program in vlogo, ki jo imajo kot organizacija delojemalcev.

Strokovne podlage za oblikovanje in delovanje stavkovnih skladov

1. Stavkovni skladi se oblikujejo pri sindikatih dejavnosti iz njihovega deleža sindikalne članarine. Normativno se oblikovanje in delovanje stavkovnega sklada uredi s posebnim aktom (pravilnik), ki pa mora glede napajanja sklada biti dovolj prožen, da nepoblaščenim ni mogoče ugotoviti koliko sredstev se zbere v določenem obdobju.

2. S sredstvi sklada upravlja pooblaščen organ sindikata, celotno področje upravljanja pa se opredeli kot poslovna tajnost.

3. Stavkajoči člani prejema iz sredstev sklada nadomestilo za izgubljeno plačo za čas stavke (oblike finančne pomoči), od katerega se ne plačuje davek (proučiti).

4. Do nadomestila ob stavki so upravičeni:

– člani, ki sodelujejo v stavki, za katero je predhodno dal soglasje organ sindikata in v ta namen odobril potrebna sredstva

– člani, ki so na dan sprejema odločitve o stavki bili člani sindikata neprekinjeno najmanj 3 mesece in so redno plačevali članarino.

5. Višina nadomestila ob stavki za en dan stavke znaša 1,5 kratnik povprečne članarine, plačane v zadnjih treh mesecih (dela prosti dnevi se ne štejejo kot dan stavke).

To določilo o višini nadomestila ob stavki velja v primeru stavke, ki traja do 5 dni. Če stavka traja več kot 5 dni, organ sindikata posebej določa višino nadomestila in pri tem upošteva razpoložljiva sredstva sklada.

Če gre za stavko večjih razsežnosti (generalna stavka) lahko organ sindikata ne glede na gornje določbe določi nižjo višino nadomestila in pri tem upošteva razpoložljiva sredstva sklada.

Skupni znesek nadomestil se torej spreminja glede na število stavkajočih in čas trajanja stavke.

6. Pred sprejemom odločitve o odobritvi nadomestila mora organ sindikata ugotoviti ekonomski položaj družbe ali dejavnosti in splošne gospodarske razmere.

7. Organ sindikata ne more odobriti sredstev za nadomestila ob stavki, če se za stavko na tajnem glasovanju ni izjasnilo najmanj 50 % (varianta: 75%) članov, ki bi naj sodelovali v stavki.

8. Če v času trajanja stavke organ sindikata ugotovi pomembne spremembe razmer v zvezi s stavko (delni uspeh pri pogajanju), lahko zahteva ponovno tajno izjasnjevanje o nadaljevanju stavke.

9. Odločitve organa sindikata so obvezujoče za stavkajoče člane. Če se stavka izvede brez predhodnih odločitev organa, člani niso upravičeni do nadomestila ob stavki.

10. Izplačevanje nadomestil ob stavki se prične uveljavljati po ___ mesecih od sprejetja pravilnika o oblikovanju in delovanju stavkovnega sklada.

11. Sredstva sklada se lahko izločajo na poseben žiro račun pri sindikatu dejavnosti, sklad pa nima statusa pravne osebe, pa z njim upravlja s pravilnikom določen organ sindikata.

II. SKLAD ZA NEZGODNO ZAVAROVANJE ČLANOV SINDIKATOV

Nekateri evropski sindikati imajo v okviru sredstev sindikalne članarine vzpostavljen sistem nezgodnega zavarovanja članov, kar ocenjujejo kot eno od pomembnejših ugodnosti za člane, ki pomembno vpliva na krepitev pripadnosti članstva svoji organizaciji in povečuje njeno notranjo trdnost in organizacijsko moč.

V razmerah sindikalnega pluralizma in z njim povezane konkurence sindikatov v Sloveniji se mi zdi vzpostavitev takšnega sistema v ZSSS predvsem

dikalne organiziranosti omogočila tudi večje možnosti za dodeljevanje materialnih pomoči socialno najbolj ogroženim članom sindikatov.

Sindikalna pomoč socialno najbolj ogroženim članom bi poleg tega predstavljala tudi pomemben element solidarnosti med člani različnih sindikatov, med zaposlenimi in časno brezposelnimi člani, med zaposlenimi in presežnimi delavci.

5. Povišanje sindikalne članarine bi omogočilo tudi sindikalno in drugo (splošno, strokovno, interesno, ipd.) izobraževanje članov sindikatov, ki ga sedaj v sindikatih dejavnosti in območnih organizacijah ne izvajamo. Z izobraževanjem članov sindikatov bi seveda krepili zavest o pripadnosti k posameznemu sindikatu, vzpodbujali interes za delovanje članov v sindikatu, povečevali splošno sindikalno in kulturno raven in znanje članov sindikatov.

Kaj bi to pomenilo za sindikate dejavnosti in ZSSS?

1. Višja sindikalna članarina bi zagotovila večje možnosti za mednarodno delovanje sindikatov dejavnosti in ZSSS, kar je pomembno tudi za večjo stopnjo socialne, materialne in pravne varnosti članov. Članstvo v mednarodnih sindikalnih organizacijah – panožnih in splošnih – nam to omogoča, seveda pa je članstvo v teh organizacijah povezano s plačevanjem ustreznih članarine, to pa ni nepomemben znesek.

Mednarodno delovanje in sodelovanje sindikatov je nujno, ker se je že večkrat pokazalo kot zelo koristno. ZSSS je v reševanje posameznih spornih ali za ZSSS nesprejemljivih zadev med vlado RS oz. delodajalci in ZSSS pritegnila mednarodne sindikalne organizacije. Tako smo ukrepali ob zakonih o zamrznitvah plač, ob poskusih odvzema premoženja ZSSS ipd.

Nekateri sindikati dejavnosti so že člani svojih mednarodnih zvez oz. konfederacij, ZSSS pa je kandidat za članstvo v Evropski sindikalni konfederaciji in v Mednarodni konfederaciji svobodnih sindikatov, ki je največja svetovna sindikalna organizacija. Z obema že od ustanovitve ZSSS tesno sodelujemo in to sodelovanje daje pozitivne rezultate.

2. V veliko večji meri kot dosedaj je potrebno organizirano izvajati strokovno in sindikalno izobraževanje sindikalnih zaupnikov in članov organov sindikatov in ZSSS na območni in državni ravni. Del programov se že izvaja, del programov pa je v pripravi. Ti programi izobraževanje naj bi zagotovili stalno usposabljanje in izobraževanja sindikalnih aktivistov za vse pomembnejše naloge, ki so pred sindikati oz. ZSSS. Iz dosedanjih izkušenj vemo, da je znanje tisti pogoj, ki zagotavlja uspešno delovanje sindikatov.

Povišana članarina bi omogočila, da bi v bistveno večjem obsegu kot dosedaj izvajali sindikalno in strokovno izobraževanje sindikalnih aktivistov, ker je prav premajhno znanje in usposobljenost ena od šibkih točk delovanja svobodnih sindikatov. Zgolj z zaposlovanjem strokovnih kadrov ni mogoče zagotoviti večje kvalitete in strokovnejše ravni delovanja sindikatov, pa še bistveno dražje je slednja rešitev; pa tudi vprašanje

dolgoročno pomembna, še posebej zaradi tega, ker je zanj potrebna kritična masa članov, ki omogoča ob dokaj zanimivih odškodninah relativno nizke premije (3,5% od sindikalne članarine, če je ta 1% od bruto plače).

Torej je možno sistem nezgodnega zavarovanja članov vzpostaviti preko pogodbe z zavarovalnico, kar je pri tolikšnem številu članov za zavarovalnico ekonomsko zanimivo. Nekaj težav pri tem povzroči sprotna ažurnost podatkov o članih, ki plačujejo članarino, saj je v tem primeru vzpostavljen odnos med zavarovalnico in članom, ZSSS je pa tista, ki sklene pogodbo in plačuje mesečne premije.

Druga možnost je oblikovanje lastnega internega sklada, ki ni pravna oseba, sistem odškodnin pa se določi v pravilniku in sicer v obliki pomoči ob nezgodi člana sindikata. Ker v tem primeru ne gre za pogodbeni odnos, temveč za notranja pravila sindikalnih pomoči članom sindikatov, je v pravilniku mogoče vzpostaviti dokaj prožen sistem, ki upravljemu odboru sklada omogoča prilagajanje višine odškodnin glede na finančne možnosti sklada. Za delovanje sklada bi bilo treba zaposliti enega strokovno usposobljenega delavca, administrativna dela pa bi opravljali z obstoječim kadrom na Dalmatinovi 4 in organizacijsko mrežo na terenu, kar bi bil zelo majhen strošek. V primeru ustanovitve takšnega internega sklada bi kazalo pravice vzpostaviti z nekajmesečnim zamikom od začetka njegovega polnjenja, kar bi omogočilo večjo stopnjo oplajanja sredstev in s tem pocenitev stroškov njegovega delovanja.

je, ali je najboljša, ker bi se tako krepil predvsem sindikalni aparat, ne pa povečevala usposobljenost sindikalistov za učinkovito delo.

V dosedanjem obdobju je bilo prav pomanjkanje sredstev za izobraževanje tisto, ki je v precej veliki meri zaviralo izobraževanje sindikalnih aktivistov.

3. Obveščeno sindikalnih zaupnikov in drugih sindikalnih aktivistov o delovanju organov sindikatov dejavnosti, območnih organizacij in ZSSS, njihova seznanjenost s stališči in predlogi teh organov z učinki njihovega delovanja je vse pre pogosto nikakršna obveščeno. Prav obveščeno pa je tista, ki lahko omogoči sindikalnim zaupnikom in drugim sindikalnim aktivistom učinkovitejše delo, zlasti pa je dobra obveščeno prvi pogoj za zaupanje in vero v sindikalno organizacijo kot organizacijo, ki se bori za varovanje in izboljšanje delavčevih pravic in izboljšanje njegovega gnotnega, socialnega in pravnega položaja.

Cela vrsta aktivnosti sindikatov dejavnosti in Zveze ne more dati rezultatov čez noč in je usmerjena dolgoročno. Prav ta trajnejša usmeritev na nekaterih področjih je rodila sadove (npr. upoštevanje neizplačanih plač pri lastninjenju podjetij). Časopis DE naj ostaja časopis, ki je namenjen sindikalnim aktivistom, sindikalnemu članstvu in širši javnosti, nujno pa je, da začnemo v Zvezi in sindikatih dejavnosti izdajati glasila, katerih namen je obveščati in usposablja sindikalne zaupnike in druge sindikalne aktiviste za njihovo delo v okoljih, v katerih delajo. V bistvu naj bi to bili neke vrste bilteni, v katerih bi med drugim objavljali tudi navodila, napotke in druge pripomočke za delo sindikalnih zaupnikov.

Sedanja sredstva sindikalne članarine izdajanja takšnih glasil oz. biltenov ne omogočajo. Praksa zlasti tujih sindikatov pa kaže, da so nujna za učinkovito delo sindikata.

Zaključek

Če seštejemo pluse, ki jih lahko imajo posamezni člani sindikata od povišanja članarine, in če seštejemo pluse, ki jih imajo sindikati dejavnosti, območne organizacije in ZSSS kot celota od predlaganega povišanja članarine, lahko ugotovimo, da je povišanje članarine upravičeno, ker je v denarnem znesku izraženo povečanje manjše, kot pa so lahko ugodnosti za posameznega člana. Če k temu lahko dodamo še zavest, da boljše materialna baza za delovanje celotnih svobodnih sindikatov omogoča tudi njihovo učinkovitejše delo tudi zato, ker se ne bo potrebno dnevno ukvarjati s finančnimi vprašanji, lahko ugotovimo, da je predlog za povišanje sindikalne članarine z 0,6% na 1% obračunane bruto plače oz. denarnega nadomestila upravičen.

Ne glede na to, kakšna bo končna odločitev, je treba ugotoviti, da so nekateri sindikati sklep o prehodu na 1% članarine že sprejeli, kar pomeni, da bo v primeru, da ne bo skupne odločitve o povišanju članarine, prišlo do velikih razlik v vsebini in ravni uslug in ugodnosti med člani posameznih sindikatov znotraj ZSSS. Zato pomeni sprejem odločitve o povišanju članarine prevzem odgovornosti posameznih sindikatov in Zveze za zagotovitev novih pravic in ugodnosti članov, zavrnitev odločitve pa pristajanje na razlike v obveznostih (članarina) in pravicah ter ugodnostih članov sindikatov.

Potem je maja letos sledila:

UTEMELJITEV PREDLOGA ZA POVIŠANJE SINDIKALNE ČLANARINE

Priloga k osnutku Pravilnika o financiranju in finančnem poslovanju ZSSS

Osntek Pravilnika o financiranju in finančno-materialnem poslovanju ZSSS predvideva povišanje članarine najmanj na 1% od obračunane bruto plače oz. povišanje nadomestil, od katerih se plačujejo davki in prispevki.

Zakaj predlog o povišanju članarine na 1%?

Krepitev finančne moči ZSSS, njenih članov, njihovih oblik organiziranja, območnih organizacij ZSSS je predpogoj za njihovo učinkovito organizacijsko, strokovno ter akcijsko delovanje po vzoru sindikatov v Zahodni Evropi.

Finančno močnejši sindikat ima med drugim tudi močnejši pogajalski položaj pri sklepanju kolektivnih pogodb, še zlasti, če se povečuje premoženje sindikatov – zlasti s pomočjo namenskih skladov.

In če zadevo ponazorimo z nekaj številkami, je predlagana sprememba videti takole:

– povprečna bruto plača članov sindikatov je nižja od povprečne bruto plače v RS za približno 20% in če tako znižana znaša na člana 80.000 SIT, je izračun naslednji:

član bo plačal pri višini:

1% od 80.000 SIT = 800 SIT mesečno in

0,6% od 80.000 SIT = 480 SIT mesečno.

To pomeni, da bi član povprečno mesečno plačal 320 SIT več sindikalne članarine.

Upoštevati pa je potrebno, da je sindikalna članarina olajšava pri odmeri dohodnine in se na ta način del le-te članu vrne.

Kaj bi za to več nudili posameznemu članu sindikata?

1. Zagotavljanje materialnih sredstev za denarno pomoč članom sindikatov za čas stavke je v znanih lastninskih razmerjih nujen predpogoj, da lahko sindikati v celoti izvajajo svoj program in vlogo, ki jo imajo kot organizacije delavcev.

Če hočemo povečati svojo pogajalsko pozicijo, se morajo dobro organizirati, zlasti za izvedbo morebitnih stavk. Stavkovni skladi pa so za v bodoče eden od predpogojev za organiziranje stavk. Dolgoročno namreč ne bo mogoče več vztrajati na tem, da plača, izplačana za čas stavke, bremeni delodajalca.

Zato sindikati dejavnosti morajo oblikovati stavkovne sklade. Z njihovo pomočjo bi bilo omogočeno, da bi stavkajoči člani sindikata iz sredstev takega sklada prejeli denarno pomoč kot neke vrste nadomestilo za izgubljen zaslužek za čas stavke.

Podrobnosti v zvezi z delovanjem in upravljanjem takega sklada (npr. upravičenost do pomoči ob stavki, višina pomoči, organi upravljanja, nadzor nad poslovanjem) morajo biti urejene v sklepu o ustanovitvi stavkovnega sklada.

2. Člani sindikata naj bi si tudi s pomočjo sindikalne članarine zagotavljali določeno stopnjo materialne varnosti za primer smrti, trajne invalidnosti in podobno. Za te namene naj bi z delom sredstev članarine ustanovili sklad za nezgodno zavarovanje članov sindikatov. Vzpostavitev takšnega sistema nezgodnega zavarovanja v ZSSS je dolgoročno pomembna, še posebej zato, ker je za delovanje takega sistema nezgodnega zavarovanja potrebna velika kritična masa članstva (vsaj 300.000), ki omogoča ob primernih odškodninah relativno nizke premije (npr. 5% od sindikalne članarine, če ta znaša 1% od bruto plače).

Sistem nezgodnega zavarovanja članov sindikatov je možno zagotoviti na dva načina: s pogodbo z zavarovalnico, ki bi ponudila najugodnejše pogoje, druga možnost pa je oblikovanje lastnega sklada za te namene. Odločitev za eno ali drugo možnost je seveda povezana z odločitvijo o povišanju članarine in o višini deleža članarine za namen nezgodnega zavarovanja.

3. Osntek Pravilnika predvideva spremembe v nakazovanju članarine. Delodajalec naj bi tisti del članarine, ki pripada sindikatu dejavnosti, območni organizaciji ZSSS in ZSSS nakazoval na Delavsko hranilnico. Ta sprememba v zbiranju članarine bi imela dve pozitivni posledici. Medtem ko je za samo sindikalno organizacijo kot celoto pomembno, da se sredstva članarine čim hitreje zbirajo in razporejajo na ustrezne porabnike (sindikate dejavnosti, območne organizacije in ZSSS), je za posameznega člana sindikata tak način pomemben zato, ker bi mu omogočil ugodnejše pogoje pri storitvah Delavske hranilnice kot sicer.

Za člane sindikatov, ki bi sprejeli tak način nakazovanja članarine, bi Delavska hranilnica zagotovila ugodnejše pogoje glede obrestovanja oročenih sredstev in ugodnejše kreditne pogoje. To bi seveda bilo potrebno urediti s posebnim dogovorom oz. pogodbo med ZSSS in Delavsko hranilnico.

Tudi sicer bi pomenil tak način nakazovanja sindikalne članarine v določeni meri poenostavitev finančnega poslovanja, boljši nadzor nad zbrano članarino in boljše gospodarjenje z zbranimi sredstvi sindikalne članarine. V veliki meri pa bi zagotavljal tudi zmanjšanje dosedanjih nepravilnosti pri nakazovanju sindikalne članarine.

4. Povišanje članarine bi na posameznih ravneh sin-

POKER S TERJATVAMI POMURKINIH DELAVCEV

Zgodba o Mesni industriji Pomurka, ki že mesec dni polni stolpce v domala vseh slovenskih časopisih, se bo verjetno razpletla še ta mesec, saj mora biti do 23. oktobra na murskosoboškem sodišču zaključena prisilna poravnava za to največjo klavnico in mesopredelovalno podjetje v severni Sloveniji. O tem, kaj lahko od razpleta pričakuje 1479 sedanjih in bivših delavcev Pomurke, ki so njeni največji upniki, smo se pogovarjali s predsednikom območnega sveta ZSSS za Pomurje Janezom Kovačem. Povedal nam je, da domala vsi, razen delavcev, nekaj skrivajo v rokavu.

"Razreševanje problemov Mesne industrije Pomurka ne bo enostavno in lahko, saj je povezano še z mnogimi četi in neznankami. To so med drugim pokazale tudi številne tiskovne konference v zvezi z razmerami in dogodki v Pomurki, ki so jih pripravili Svobodni sindikati, Medobčinska gospodarska zbornica za Pomurje in Sklad Republike Slovenije za razvoj," pravi Janez Kovač.

"Kljub težavam, ki Mesno industrijo Pomurko pestijo že od leta 1990, so se problemi tega podjetja začeli reševati šele, ko je na sodišču stekel postopek prisilne poravnave, ki mora biti končan do 23. oktobra."

V razreševanje Pomurkinih problemov so se aktivno vključili tudi Svobodni sindikati, ki zastopajo interese sedanjih in bivših delavcev (v Pomurki je še 778 delavcev). "Na tiskovni konferenci, ki smo jo svobodni sindikati pripravili v prvih dneh septembra, smo opozorili, da je treba v programu finančne reorganizacije terjatve delavcev izenačiti s terjatvami drugih upnikov ter jih evidentirati v knjigovodski evidenci. Prav tako smo jasno povedali, da ne bomo podprli takšnega programa prisilne porav-

nave, ki bi predvideval, da se morajo delavci odpovedati svojim terjatvam."

V igri je več programov prisilne poravnave. Kateri je najbližje delavskim interesom? "Dopolnjeni predlog prisilne finančne poravnave, ki ga je pripravil ITEO iz Ljubljane, je lahko realna osnova za pogajanja in za to, da upniki - vključno z delavci Pomurke - dosežejo konsenz. Omenjeni predlog uvršča terjatve delavcev v višini 2,7 milijarde tolarjev v evidentirane odhodke podjetja. Po tem predlogu prisilne finančne poravnave bi bilo potrebno terjatve delavcev preoblikovati v solastniški delež podjetja," pojasnjuje Kovač.

Republiški razvojni sklad je delavcem ponudil, da jim iz kupnine od prodaje Pomurke (le-ta bo veljavna šele, če bo prisilna poravnava uspela), poplača del terjatev. Za kaj pravzaprav gre? "Danes še ni v celoti jasno, kaj želi Sklad Republike Slovenije za razvoj doseči s pobudo, da delavcem poravnava del terjatev iz kupnine (gre za neizplačani regres za leto 1994 in 1995, za neizplačane jubilejne nagrade za leta 1993, 1994 in 1995 ter za določen pavšalni znesek - vse z obrestmi), če se odpovejo

Janez Kovač: delavske terjatve je treba obravnavati enakopravno

svojim drugim upravičenim terjatvam."

"Prav tako še danes ni jasno, ali je prenos premoženja Pomurke na hčerinsko podjetje Kalatrans zakonit ali ne. Jasno pa je, da je kupoprodajna pogodba republiškega razvojnega sklada z zasebnikom Prekorškem uresničljiva samo, če bo prisilna poravnava uspešna. Uspešnost le-te pa je po mojem prepričanju odvisna od uspešnega dogovora z

največjim upnikom - z delavci," poudarja predsednik območne organizacije ZSSS za Pomurje.

Kakšen razplet bi bil potemtakem za delavce najbolj ugoden? "Za vse zaposlene delavce v Mesni industriji Pomurka bi bilo najbolj ugodno, da se prisilna poravnava uspešno konča, kljub temu, da bo v tem primeru morala Pomurka odpustiti trajno presežne delavce. V kuloarjih pa se govori tudi o najbolj črni varianti za Pomurko. Njen scenarij bi bil videti nekako takole: Če ne bi pravočasno prišlo do uspešnega dogovora z največjim upnikom, torej z delavci, ni mogoče računati, da bi prisilna poravnava na sodišču uspela. Kolikor bi bila prisilna poravnava neuspešna, ne bo podpisana pogodba o prodaji podjetja Kalatrans zasebniku Prekorški. V tem primeru pa bi bil po vsej verjetnosti za Mesno industrijo Pomurka uveden stečajni postopek," pravi Janez Kovač.

Stečaj Pomurke bi bil najslabša rešitev za vse, ki so vpleteni v njeno zgodbo: za delavce, ki bi izgubili delo; za upnike, ki zagotovo ne bi dobili v celoti poplačanih svojih terjatev; za republiški razvojni sklad, ki je vložil nemajhna sredstva v podjetje; za zasebnika Prekorška, ki verjetno Pomurke ne bi mogel kupiti; za Pomurje, ki bi izgubilo delovna mesta; za živinorejce v celotni severovzhodni Sloveniji, ki Pomurki prodajajo živino; za slovensko gospodarstvo, ki bi izgubilo klavnico z licenco za izvoz mesa v Evropsko unijo, Združene države Amerike in Kanado; za državo, ki bi izgubila davkoplačevalce, in še bi lahko naštevati.

Igrice s Pomurko in okoli nje močno spominjajo na poker: domala vsi, razen delavcev, nekaj skrivajo v rokavu. Karte za zadnjo igro so razdeljene, kdo bo zmagal in kdo bo potegnil krajši konec, pa ta trenutek še ni mogoče napovedati. Zdi se, da bo to odvisno od spretnosti igralcev, pa tudi od tega, kako zna kdo blefirati.

Tomaž Kšela

NA KOROŠKEM IN V ŠALEŠKI DOLINI JE BREZPOSELNOST MANJŠA KOT V SLOVENIJI

Čeprav gospodarske razmere na Koroškem, v Šaleški in Zgornjesavaljski dolini podobno kot drugod po Sloveniji niso rožnate, imajo vendarle manj težav z brezposelnostjo kot v Podravju, Pomurju in v celjski regiji. Po podatkih Republiškega zavoda za zaposlovanje, Območna enota Velenje, je bilo v osemnajstih občinah na območju upravnih enot Dravograd, Mozirje, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec in Velenje na polovici letošnjega leta 5.952 brezposelnih delavcev. Brezposelnost na tem območju je bila aprila samo 10,1 odstotna in je za povprečno stopnjo brezposelnostjo v državi zaostajala kar za 3,6 odstotka.

Med brezposelnimi na območju te enote zavoda za zaposlovanje je bilo ob polletju največ žensk (53,2 odstotka), mlajših od 26 let (34,2 odstotka) in starejših od 40 let (30,6 odstotka). Po izobrazbeni strukturi je bilo največ brezposelnih s I. in II. stopnjo zahtevnosti (46 odstotkov), sledijo pa brezposelni z III. in IV. stopnjo zahtevnosti (27,9 odstotka), s V. stopnjo zahtevnosti (22,2 odstotka), s VI. stopnjo zahtevnosti (2,3 odstotka) in s VII. stopnjo zahtevnosti (1,7 odstotka). Med vsemi brezposelnimi je bilo kar 57,2 odstotka dolgotrajno brezposelnih. Sicer pa je bil v velenjski območni enoti republiškega zavoda za zaposlovanje v letošnjem maju povprečni čas brezposelnosti 1 leto 10 mesecev in 4 dni. Nad dve leti je bilo na zavodu prijavljenih 2.075 delavcev oziroma 34,8 odstotka vseh prijavljenih. Sodeč po podatkih, imajo ženske na tem območju nekoliko manj možnosti za zaposlitev kot moški.

Največ brezposelnih v tem delu

Slovenije je bilo ob letošnjem polletju v Velenju, kjer je bilo prijavljenih 1707 iskalcev zaposlitve. V Črni na Koroškem je bilo 164 brezposelnih, v Dravogradu 293, v Gornjem Gradu 39, v Ljubnem 51, v Lučah 63, v Mežici 179, v Misljini 168, v Mozirju 646, v Muti 211, v Nazarjih 56, v občini Podvelka - Ribnica 305, v Radljah ob Dravi 331, v občini Ravne - Prevalje 668, v Slovenj Gradcu 709, v Šmartnem ob Paki 56, v Šoštanju 217 in v Vuzenici 122.

Med vsemi brezposelnimi jih je ob letošnjem polletju 1.489 oziroma 25 odstotkov prejelo denarno nadomestilo. Povprečni mesečni bruto znesek denarnega nadomestila je bil junija 46.358 tolarjev, največ upravičencev (43,7 odstotka) pa je prejelo denarno nadomestilo v višini od 34 do 54 tisoč tolarjev bruto.

Da bi prispevala k zmanjšanju števila brezposelnih je velenjska območna enota republiškega zavoda za zaposlovanje v okviru ukrepov aktivne politike zaposlovanja v prvem polletju letošnjega leta sofinancirala pripravništvo 226 oseb, v dodatno usposabljanje vključila 19 invalidov, in javna dela pa povprečno mesečno 128 brezposelnih delavcev. Motivacijskih seminarjev za samozaposlovanje se je letos v prvem polletju udeležilo 235 iskalcev zaposlitve. Več kot sto izmed teh se je tudi samozaposlilo - 96 s pomočjo subvencij zavoda za zaposlovanje. Prav tako je ta enota na podlagi 48. člena zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti 29 delodajalcev refundirala prispevke za 32 delavcev.

T. K.

DRŽAVNI ORGANI NAJ REŠIJO PROBLEME ČEVLJARSTVA IZ KIDRIČEVEGA

Območna organizacija ZSSS na Ptujju je sredi minulega tedna sklicala tiskovno konferenco o razmerah v Čevljarstvu v Kidričevem, ki ga zaradi suma, da poskušajo posamezniki podjetje divje privatizirati, že peti teden zasedajo njegovi bivši delavci. Na tiskovni konferenci sta poleg delavcev, ki so v Čevljarstvu še vedno zaposleni, sodelovala tudi predsednik Zveze Svobodnih sindikatov Slovenije Dušan Semolič in predsednik republiškega odbora Sindikata delavcev v tekstilni in usnjarskopredelovalni industriji Alojz Omejc.

Sekretar območne organizacije ZSSS na Ptujju Boris Frajnkovič je v uvodoma povedal, da so se za sklic tiskovne konference odločili skupaj s se zaposlenimi delavci Čevljarstva, saj ti že dva tedna ne morejo več delati, ker so bivši delavci pod vodstvom Neodvisnih sindikatov pred štirinajstimi dnevi zasedli tudi proizvodne prostore podjetja. "Za primer, da bi delavci kljub temu, da želijo delati, ne mogli delati, doslej še nisem slišal," je dejal Frajnkovič. "V območni organizaciji ZSSS se s takšnim načinom razreševanja problemov v Čevljarstvu, za kakršnega so se odločili bivši delavci, ne strinjamo. Prepričani smo, da se morajo razmere v tem podjetju s pomočjo državnih organov čim prej urediti, saj nadaljevanje zasedbe vodi Čevljarstvo v stečaj, zaposlene delavce pa na zavod za zaposlovanje." Boris Frajnkovič je prav tako izrazil zaskrbljenost, ker se problemi v Čevljarstvu politizirajo. V urejanje povsem sindikalnih vprašanj se po njegovem mnenju čedalje bolj vmešavajo politične stranke, kar za sindikalno gibanje ni dobro.

Predsednik Zveze svobodnih sindikatov Slovenije Dušan Semolič je dejal, da v Svobodnih sindikatih spoštujemo metode sindikalnega boja. "Vsak sindikat ima pravico za dosegajo ciljev zaostrovati sindikalni boj, vendar samo do meje, ko s tem ne prizadene drugih delavcev." Semolič je prav tako dejal, da imajo bivši delavci Čevljarstva vso pravico stavkati, če nimajo več zaupanja v pristojne državne organe, da bodo ustrezno ukrepali in razrešili probleme v podjetju. Vendar pa so po Semoličevem mnenju bivši delavci storili napako, ko so se zaposlenim prepredili delo in jim odvzeli možnost, da rešijo podjetje. Zasedba celotnega podjetja skupaj s proizvodnimi prostori vodi podjetje v stečaj, delavce pa na cesto.

Dušan Semolič je izrazil tudi zaskrbljenost, ker pristojni državni organi doslej za razrešitev problemov Čevljarstva niso naredili vsega, kar je v njihovi moči. S tem delavce pravzaprav spodbujajo, da bi sami vzeli razreševanje stvari v svoje roke, kar pa ne bi bilo prav, saj bi to vodilo v kaos. Zato je Dušan Semolič javno pozval vse pristojne državne organe, naj nemudoma reagirajo na zapletene razmere v Čevljarstvu ter jih razrešijo skladno z zakoni in svojimi pristojnostmi. Po njegovem mnenju bi bilo najslabše, če bi vsi prepustili času čas in čakali, da se problemi sami razrešijo.

Predsednik ZSSS je govoril tudi o solidarnosti in odnosih med posameznimi sindikati. Dejstvo, da imajo zaposleni delavci še možnost rešiti podjetje ter s tem ohraniti svoja delovna mesta, bi po njegovem mnenju moralo združiti vse dela-

vce tega podjetja - bivše in sedanje. To pa je nenazadnje tudi v interesu bivših delavcev, ki so hkrati tudi upniki podjetja. Zato se je Semolič zavzel za čim hitrejšo rešitev razmer v Čevljarstvu v dobro vseh delavcev. Po Semoličevih besedah imajo na Ptujju delavci še veliko drugih problemov, ki bi jih bilo mogoče s sodelovanjem obeh sindikatov razrešiti. V zvezi s tem je omenil izredno nizke plače v nekaterih podjetjih, ki so celo nižje od zajamčenih. "Danes sem se srečal z delavko, ki je v juliju za polni delovni čas zaslužila 14 tisoč tolarjev, kar je - težko rečem drugače - prava svinjarija."

Predsednik Sindikata delavcev v tekstilni in usnjarsko-predelovalni industriji Slovenije Alojz Omejc je govoril o izjemno velikih težavah, ki pestijo gospodarsko panogo v celoti. Po njegovem mnenju bi morala vlada povečati izvozne stimulacije, prav tako pa bi morala v tekstilni in usnjarskopredelovalni industriji znižati prispevne stopnje za plače od prvega do četrtega tarifnega razreda ter sprejeti še vrsto drugih ukrepov. "Ob sedanjih pogojih gospodarjenja v naši panogi ne more preživeti nobeno podjetje. Zato se sprašujemo, ali je vlada našo panogo in 40 tisoč zaposlenih v njej res že odpisala. Od vlade terjamo jasen odgovor. Če bo potrebno, se bomo za svoje pravice borili z vsemi metodami sindikalnega boja - tudi na ulici," je dejal Omejc.

Delavke in delavci, ki so zaposleni v Čevljarstvu, so na tiskovni konferenci drug za drugim izražali razočaranje, ker pristojni državni organi doslej niso opravili svojega dela in razrešili razmer v podjetju. Povedali so, da so tudi sami žrtve

sedanjih razmer, saj ne vedo, od kod bodo dobili plače, poleg tega pa podjetju že grozi stečaj. Delavci prav tako ne razumejo, da se kaj takšnega kot v Čevljarstvu v državi, ki se deklarira za pravno in socialno, sploh lahko dogaja. "Štirinajst dni že osem ur stojimo pred podjetjem, ker bi radi delali, v podjetju pa so že 35 dni zabarikadirani bivši delavci - nihče pa nič ne ukrene. Vse skupaj pa od strani opazujejo varnostniki Protekta in seveda krajanje. Kaj če bi kdo zasedel parlament v Ljubljani? Ali tudi v tem primeru ne ni nihče mesec dni nič ukrenil? Včasih se mi zdi, da vse skupaj sploh ne more biti res," je dejala ena izmed delavk. Sicer pa so se po navedbah delavcev odnosi med zaposlenimi in bivšimi delavci že tako skali, da se med seboj niti pozdravljajo ne več, kaj šele da bi se pogovarjali. Kaj to pomeni za odnose med ljudmi in tako majhnem kraju, kot je Kidričevo, si ni težko predstavljati.

Kljub pozivom sindikalistov, naj državni organi čimprej rešijo probleme v Čevljarstvu, je bila konec minulega tedna na ptujskem okrajnem sodišču preložena obravnava proti dvajsetim bivšim delavcem, ki jih vodstvo Čevljarstva toži zaradi motenja posesti. Razlog: sodišče o obravnavi zaradi odsotnosti ni obvestilo ene izmed toženih strank. Obravnava je preložena na 23. oktober. Delavci bodo torej na pravičen razplet dogodkov morali še malce počakati - bivši delavci v podjetju, zaposleni pa pred njim. Tako pri nas pač meljejo sodni in nasploh državni mlini...

Tomaž Kšela

BIVŠE DELAVCE SO NAŠILNO ODSTRANILI IZ ČEVLJARSTVA

Pred zaključkom redakcije smo izvedeli, da je po 41 dneh zasedbe Čevljarstva Okrajno sodišče na Ptujju s pomočjo policije izvršiločasno odredbo o izselitvi bivših delavcev iz zasedenega podjetja. Uprava za notranje zadeve v Mariboru je v zvezi s tem dala naslednjo uradno izjavo: "10. oktobra ob 8. uri smo opravili asistenco sodnima izvršiteljema Okrajnega sodišča Ptuj v prostorih podjetja Čevljarstvo Kidričevo pri odstranitvi odpuščenih delavcev iz omenjenega podjetja na podlagi zaprosila za asistenco, ki jo je 2. oktobra izdalo Okrajno sodišče na Ptujju. Pri odstranitvi oziroma odhodu odpuščenih delavcev iz prostorov podjetja niso bila uporabljena prisilna sredstva. Pri asistenci nismo opozili kaznivih dejanj ali prekrškov."

Po navedbah bivših delavcev Čevljarstva je sodnima izvršiteljema pomagalo 20 policistov in 10 varnostnikov Protekta, ki pa se stavkajočim niso predstavili in kljub izrecni zahtevi niso pokazali sodnega naloga za izvršbo. Bivši delavci so se iz prostorov mirno umaknili, saj kakor pravijo, niso želeli povzročati incidentov.

Neodvisni sindikat Slovenije je v zvezi s tem izdal sporočilo. V tem sindikatu menijo, da je akcija tridesetih oboroženih neznanecv v spremstvu psa sramota za slovensko državo. Dodajajo, da se je država na njihovo dvanajstmesečno prizadevanje, da bi dokazali sum gospodarskega kriminala, v katerega so po mnenju NSS vpleteni nekateri vodilni delavci iz podjetja, sodniki in visoki predstavniki lokalne policije iz Maribora in Ptujja, odzvala tako, da je delavce prikazala kot kriminalce in s tem poskušala prikriti lastno vpletenost v gospodarski kriminal. O dogodku in svojih stališčih v zvezi z njim bo Neodvisni sindikat obvestil ambasade tujih držav v Sloveniji.

Šivalni stroji v Čevljarstvu so torej ponovno stekli, bivši delavci pa bodo bitko za svoj prav nadaljevali na sodišču.

T. K.

KRIZA JE POLOVICI GRADBENIH DELAVCEV V PODRAVJU VZELA DELO

“Čeprav je najhujša kriza v gradbeništvu mimo in imajo gradbena podjetja čedalje več dela, številni gradbeni delavci v Podravju tega še ne občutijo v svojem žepu,” pravi sekretarka območnega odbora Sindikata delavcev gradbenih dejavnosti v Podravju Branka Jurak. “V nekaterih podjetjih delavci še vedno ne prejema plač po kolektivni pogodbi, večina gradbenih delavcev pa doslej prav tako še ni dobila v celoti izplačanega regresa za letni dopust. V številnih gradbenih podjetjih plače še vedno niso veliko boljše kot v času najhujše krize.”

Sicer pa je kriza, ki se je začela ob koncu osemdesetih let, zdesetkala gradbena podjetja in delavce v Podravju. “V zadnjih petih letih je moralo na našem območju v stečaj šest gradbenih podjetij: Konstruktor Kovinar, Stavbar Stavbex, Gradbeno podjetje Gradis Maribor, Gramik, Kograd in EEK Montaža. Mnoga podjetja pa so morala zaradi pomanjkanja dela odpušiti večje število trajno presežnih delavcev. V Podravju je pred petimi leti delalo v gradbeništvu okoli enajst tisoč delavcev, danes pa jih je redno zaposlenih samo še okoli šest tisoč. Med delavci, ki so izgubili zaposlitev, je bilo tudi veliko tujcev.”

Kljub povečanemu obsegu dela ima večina gradbenih podjetij v Podravju še vedno veliko problemov. “V podjetju Gradis Nova, ki je po stečaju Gradbenega podjetja Gradis prevzelo njegove posle, imajo probleme pri izgradnji avtoceste, ker prebivalci ob gradbišču postavljajo pred izvajalca del dodatne zahteve, nagaja pa jim tudi vreme. V mariborskem Stavbarju

se pripravljajo na prisilno poravnava. Kakor kaže, bodo po prisilni poravnavi morali odpušiti večje število trajno presežnih delavcev, nekaj pa jih bo verjetno moralo na čakanje. V Hidromontaži se razmere sicer izboljšujejo, vendar pa ji grozi, da bo prišla pod okrilje republiškega razvojnega sklada, saj zamujajo za lastninskimi preoblikovanjem. Težave imajo tudi v Geodetskem zavodu, saj po novi zakonodaji geodeti s srednješolsko izobrazbo ne morejo več samostojno delati, visokošolsko izobraženih pa z enkrat še primanjkuje. Mnoga podjetja pa najbolj pestijo visoke obresti na kredite, ki so jih bili v preteklosti prisiljeni najemati, če so hoteli preživeti,” pojasnjuje Jurakova. Tako sedaj na račun žuljev gradbenih delavcev kujejo dobičke bankirji in vsi tisti, ki se na sivem trgu ukvarjajo s posojanjem denarja.

Kako pa je kaj s plačami gradbenih delavcev v Podravju? “Analiza, ki jo je območni odbor Sindikata delavcev gradbenih dejavnosti v Podravju pripravil v sredini prejšnjega meseca, je pokazala, da v Kon-

Branka Jurak: Konjunktura v gradbeništvu še ni segla do delavcev

struktorju in njegovih hčerah Mizarstvu, Gradbeništvu, Kodelu, Kovinarju in Gratransu delavci ne dobivajo plač po kolektivni pogodbi. V Stavbarjevem Megradu prejema delavci z jamčene plače, medtem ko delavci EEK Montaže štiri mesece pred stečajem plač sploh niso dobili. V nekaterih podjetjih vodstva zatrjujejo, da prejemajo delavci plače po kolektivni pogodbi, vendar pa lahko na osnovi plačane sindikalne članarine in to iskreno dvomimo. Med takšna podjetja sodi tudi Tekol. Nekatera podjetja pa poslušajo dobro. Med njimi je denimo Kristal, čeprav je imel težave z denacionalizacijo. Njegovi delavci prejemajo plače in druge prejemke po kolektivni pogodbi.”

Tomaž Kšela

“Še bolj zaskrbljujoči so podatki o izplačilu regresov v gradbenih podjetjih,” poudarja Jurakova. “V vseh Konstruktorjevih hčerah razen Nastanitvenega centra in Mizarstva, delavci do sredine septembra, ko smo pripravljali analizo, niso dobili niti tolarja regresa. Prav tako še niso dobili niti prvega dela regresa delavci Keramičarstva in pečarstva, EEK Montaže in Hidrogene. Delavci Elektre so dobili doslej samo 10 tisoč tolarjev regresa. Zaposleni v IMP Montaži so doslej dobili 34 tisoč tolarjev, enako vsoto pa dobijo ta mesec. Delavci v Komunaprojektu so prejeli polovico regresa po kolektivni pogodbi, drugo polovico pa imajo obljubljeno, vendar še ne vedo, kdaj jo bodo dobili. V Stavbarjevem Megradu so delavci dobili 35 tisoč tolarjev regresa, režijski delavci pa nič. V Gradisu Nizke gradnje so zaposleni prejeli polovico regresa, drugo polovico pa naj bi dobili v tem mesecu. Gradis Nova pa je svojim delavcem izplačala 103 tisoč tolarjev regresa. Po 70 tisoč tolarjev regresa so delavcem izplačali v poslovni skupnosti Hidrogea, v Projektu, v Zavodu za urbanizem, v Slikarju so tak regres prejeli delavci, ki imajo višje plače, medtem ko so tisti z nižjimi plačami dobili 90 tisoč tolarjev. V Opekarni Pragersko so dobili delavci 85 tisoč tolarjev regresa, v Ogradu Ormož pa 80 tisoč tolarjev. Delavci Geodetskega zavoda so doslej prejeli 29 tisoč tolarjev regresa, drugi del pa naj bi dobili v kratkem.”

Podatki kažejo, da so gradbeni delavci ne glede na sprejeto kolektivno pogodbo v zelo neenakopravnem položaju: odvisni so od uspešnosti podjetja in od korektnosti ali samopašnosti njegovega vodstva. Razmere pa bi bile še slabe, če se sindikalni zaupniki ne bi nenehno borili za spoštovanje kolektivnih pogodb in drugih pravic delavcev,” je prepričana Branka Jurak.

Piše: Franček Kavčič

Zakaj naj splošne kolektivne pogodbe ostanejo

O splošni kolektivni pogodbi so v zadregi tako v zbornici kot v nekaterih sindikatih. Medtem ko zbornico motijo zlasti tiste določbe, ki so relikv socializma in dogovorne ekonomije, gre v največjih sindikatih zlasti za željo po pravih kolektivnih pogodbah. Njihovi najglasnejši predstavniki pravijo, da razviti svet pozna le pogodbe za dejavnosti, splošne pogodbe pa naj bi bile tam povsem tuje.

Namera gospodarske zbornice je bila deloma obelodanjena na zadnji seji njene skupščine. Na predlogu sklepa o odpovedi splošne kolektivne pogodbe, ki so ga med sejo umaknili, je med drugim pisalo, da je kolektivna pogodba zelo zastarela, saj vsebuje številne določbe iz bivše gospodarske ureditve in iz samoupravljanja. Med samo sejo se je predstavnik delodajalcev Peter Hribar spotaknil zlasti ob regres za letni dopust in nadomestilo stroškov za prehrano ter prevoz na delo. Menil je, da vse omenjeno ni skladno z rešitvami iz Evrope, v katero bi radi prišli čimprej. Vodstvo zbornice je po besedah Mirana Goslarja odstopilo od že obelodanjenega predloga le zaradi razvijanja socialnega partnerstva. Če pa smo pravilno obveščeni, so se premislili zaradi grožnje predsednika ZSSS Dušana Semoliča, ki je predsedniku zbornice Jožku Čuku po telefonu omenil možnost blokade zborničnih poslpij.

Drugačno polemiko o splošni kolektivni pogodbi pa je na konferenci ZSSS začel Albert Vodovnik. Menil je namreč, da je splošna kolektivna pogodba cokla za sindikate dejavnosti, ki jo je treba čimprej odvreči. Če ne gre drugače, bi posamezni sindikati coklo lahko odvrgli tudi tako, da bi sedanjo splošno pogodbo za začetek »pošttempljali« s svojimi pečati in jo začeli uporabljati kot svojo. Sindikate gospodarskih dejavnosti, ki so odločali o splošni kolektivni pogodbi, pa se niso za ogreli za Vodovnikove želje, ampak za obrambo pogodb, ki bi z enostransko odpovedjo katerega koli partnerja, bistveno poslabšala delovnopравни položaj delavcev. Odprava splošne kolektivne pogodbe bi povzročila konec kolektivnih pogodb, ne bi škodovala le zaposlenim, tudi sindikate bi potisnila na družbeno obrobje.

Sindikati v Sloveniji morajo po našem mnenju resno računati, da delodajalske organizacije upravičeno postavljajo vprašanje uskladitve tarifnih prilog z evropskimi standardi. Normativnih delov kolektivnih pogodb pa do sprejetja novega zakona o delovnih razmerjih in zakona o kolektivnih pogodbah ne bi smel nihče spreminjati, kaj šele odpravljati.

BO RAZPRODAJA ALPREMOVEGA PREMOŽENJA KORISTILA NJEGOVIM DELAVCEM?

Na probleme v tem kamniškem podjetju nas je opozoril Valter Zavec, sekretar Skei za ljubljansko območje. Svetovlo nam je, naj se o žgočih vprašanjih za delavce pogovorimo z direktorjem Štefanom Flerinom. Na številne telefonske klice nam je njegova tajnica povedala le, da trenutno za časopise ne želi dajati nobenih izjav. Zato objavljamo Zavecove ugotovitve s pogovorov z delavci ob poizkusih obnovitve dela Skei v tem podjetju. Iz njegovih besed je razvidno, da je Alprem globoko pod vodo in da ga upravljajo režiserji iz zadaja, vendar bolj v svojo korist kot v dobro delavcev.

Delavci so se že privadili vsakomesečni zamudi plače, običajno štirinajstdni. Potrpijo tudi z le 70 odstotki plače, ki jim gre po kolektivni pogodbi. Verjetno so prestrašeni, saj jih trenutno dela le še 120; Alprem je namreč od leta 1990 odpuštil 250 zaposlenih. Podjetje letos še ni izplačalo niti tolarja regresa, neizplačane so tudi jubilejne nagrade. Lani so zaposleni dobili le tretjino regresa. Te dni je delavski svet obravnaval program 20 presežnih delavcev in za njegovo izvedbo zadolžil Marinko Bevc, predsednico tovarniške KNSS, ki v Alpremu opravlja delo referenta za kadre.

V tej kamniški tovarni delujejo trije sindikati. Najštevilnejši naj bi bil samostojni sindikat podjetja, za njim pa sta še Svobodni sindikat in KNSS. Slednja se je pojavila leta 1992, ko je njena pravica Irena Virant tedanje poslovodstvo odstranila z »državnim udarom«. Sedanji direktor Štefan Flerin je prevzel posle novembra lani, ko so delavci izrekli nezaupnico ekipi Viljema Urha, ki je Alprem vodil od leta 1992. Zdi se, da trije sindikati pomenijo toliko kot nobeden. Alprem ima tudi delavski svet, saj še vedno posluje le z družbeno lastnino. Po Zavecovih obvestilih se ta organ delavcev sestaja le na priganjanje nekaterih njegovih članov,

direktor pa ga najraje sklicuje, ko je treba »požegnati« že izvedene ukrepe. Člani delavskega sveta so dar govora menda pokazali šele na zadnji seji, ko so sejali brez asistencije poslovodstva in brez zunanjih prišepetavcev. Na tej seji so krepko dopolnili ukrepe, ki jih je predlagal kolegij. Največkrat so se spotaknili ob nosilce, ki bi po njihovem mnenju morali naložene naloge opraviti na podlagi rednih delovnih zadolžitvev.

Alprem je zelo zadolžen. Največji upnik je SKB, ki zato pravzaprav odloča o usodi Alprema in tudi o pomembnejših poslovnih potezah. V izvlečku analize poslovanja, ki jo je namesto naročenega sanacijskega programa pripravila zunanja firma Optima, je med drugim zapisano, da je izguba leta 1993 znašala skoraj 62 milijonov tolarjev, naslednje leto se je povečala na 113, v letošnjem prvem polletju pa naj bi rdeče številke povečali za novih 49 milijonov. Dolgoročni krediti so junija letos dosegli 401 milijon tolarjev, kratkoročni 188, kratkoročne obveznosti pa 442 milijonov. Obresti so zato zelo velik problem. Ziro račun je blokirano od 6. 1. 1994, konec julija letos je bil Alprem blokirano za skoraj 125 milijonov tolarjev. Zaradi (pretiranega) najemanja kreditov, se je delež

družbenega kapitala v Alpremovi bilanci v zadnjih treh letih zmanjšal s 65 na 37 odstotkov.

Po Optimini analizi se Alprem lahko reši le s hitro prodajo nepotrebnega premoženja. S prodajo dveh nepotrebnih hal, ena še ni dokončana, bi v treh mesecih prišli do prepotrebnih 303 milijonov tolarjev.

V programu ukrepov piše, da ga je treba predložiti SKB. Piše tudi, da stečaj ali prisilna poravnava ne pomenita rešitve. O tistih, ki stegujejo roke po Alpremovih objektih in zemljišču, ni niti besede. Ugičali bi lahko marsikaj, zaposleni so slišali le za direktorsko-bančni lobi, ki naj bi bil povezan z najmočnejšo stranko. Zaposleni vedo, da ima v poslovodstvu glavno besedo diplomirani inženir, njemu poslušen direktor je končal le srednjo šolo. Še najbolj pa zaposleni občutijo, da ni prave volje po ohranitvi in razvoju proizvodnje, saj zmanjkuje denarja za nakup materiala, ki je potreben za izgotovitev velikih naročil. Spominjajo pa se, da je nedokončano halo gradilo kamniško gradbeno podjetje v zameno za plačilo njihovih izdelkov, in prav s prodajo te hale naj bi se Alprem reševal.

Če podatke iz že omenjene analize neopristransko premislimo, se ne moremo otresti vtisa, da se z dela-

vi vodi igra na njihov račun. Prejeli so le listine za premalo izplačane plače v letih 1991 in 1992. Iz naslova premalo izplačanih plač jim Alprem (po neuradnih izračunih) dolguje dober milijon mark. V teh razmerah ni naključje, da Alprem še čaka na prvo soglasje k lastninskemu programu, o katerem delavci ne vedo skoraj ničesar. Za vsako večjo prodajo premoženja družbenih podjetij je potrebno soglasje agencije za privatizacijo.

Direktor Štefan Flerin je v pogovoru za Delo (15. 9. 1995) izjavil, da je Alprem sposoben preživeti, saj je njegovo premoženje nekajkrat

večje od terjatev. Izrazil je prepričanje, da bodo skladiščno-proizvodne prostore Alprema lahko prodali, saj se zanje zanimajo resni kupci, in tako poplačali upnike.

Podatki iz analize ne dopuščajo nobenega dvoma, da je Alpremo vo premoženje, ki je formalno še last delavcev, predmet režirane razprodaje, ki bo zaposlene in bivše zaposlene opeharila za možnost vnovčitve terjatev iz neizplačanih plač in drugih prejemkov.

Ko smo Alberta Vodovnika, predsednika Skei, seznanili z razmerami v Alpremu, nam je po kratkem razmisleku povedal, da sta se na podoben način končala napada KNSS na poslovodstvo Belta iz Črnomlja in Kopa iz Mojstrane. Nenazadnje je treba omeniti tudi Kočno, kjer je KNSS od zunaj organizirala upor zoper poslovodstvo, ki se je razvil v stavko na javnem prostoru. Sodišče je na prvi stopnji razsodilo, da so bili stavkajoči delavci Kočne zavedeni od

vodstva KNSS. Rzsodba seveda ne potrjuje politike KNSS, ki so jo skušali utemeljiti z geslom, da je za delavce v vsakem podjetju boljša izbira med dvema sindikatoma kot en sam. Takšna politika zbiranja članstva je skoraj vsepovsod privedla do neenotnosti delavcev in do neargumentiranih napadov na tudi dobra poslovodstva. Položaj delavcev se je zato praviloma poslabšal. Tako je, kot kažejo Zavecove ugotovitve, bilo tudi v Alpremu iz Kamnika.

Direktorja Flerina pozivamo, naj delavcem, ki so od njega povsem odvisni, pove, kaj lahko pričakujejo. Predsednica KNSS v Alpremu bi morala vedeti, da kot sindikalistka ne sme prevzemati nalog, ki ji omogočajo reševanje članov enega sindikata na račun poniževanja članov drugih sindikatov. Zapisali bi lahko še marsikaj, vendar bomo raje počakali na odmeve.

Franček Kavčič

DVA SINDIKATA SE NE MORETA IMENOVATI ENAKO

SKEI je te dni dobil odločbo ministrstva za delo o izbrisu Sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije, ki deluje v okviru Neodvisnosti, iz evidence statutih sindikatov. Na ta način je končan dolgotrajni upravni spor, ki ga je Skei začel po sprejetju statuta tega novega sindikata.

Odločba je utemeljena z ugotovitvijo, da je ob vpisu spornega sindikata v evidenco že obstajal sindikat z enakim imenom, to je Sindikat delavcev kovinske in elektroindustrije Slovenije, skrajšano SKEI, povezan v Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije.

Odločba ministrstva za delo se sklicuje na sodbo Vrhovnega sodišča Republike Slovenije številka 01432/93-12. Sodišče je v sodbo zapisalo, da se imeni in kratice obeh sindikatov nista dovolj razlikovali, zato hramba statuta sindikata iz sestave Neodvisnosti ni bila zakonita.

Ministrstvo za delo je na podlagi sodbe vrhovnega sodišča Sindikat kovinske in elektroindustrije Slovenije iz sestave Neodvisnosti že izbrisalo iz evidence sindikatov, ki hranijo statut pri pristojnih državnih organih.

Kot nam je povedala pravica Skei Lidija Jerkič, omenjena odločba razveljavlja le status pravne osebe omenjenega sindikata. Ta sindikat pa vseeno ohranja reprezentativnost, saj zakon lastnosti pravne osebe ne postavlja za nujen pogoj.

Posledice odločbe bo iz evidence izbrisani sindikat vseeno občutil, saj si je prisiljen poiskati novo ime, ki ne bo spominjalo na SKEI, največji sindikat na področju kovinske in elektroindustrije. Pričakujemo lahko njegovo novo ustanovno skupščino. Mogoče pa bo nastajajoča pravna praksa pripeljala tudi do sprememb zakona o reprezentativnosti sindikatov, ki je v svojem kratkem življenju pokazal številne hibe. F. K.

12. oktobra 1995

Sindikalna lista

Prvi del

1. Dnevnice	oktober 1995
- cela dnevica (nad 12 do vključno 24 ur odsotnosti)	3.500,00
- polovična dnevica (nad 8 do 12 ur odsotnosti)	1.750,00
- znižana dnevica (od 6 do 8 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa in konča dve uri po njem)	1.218,00
2. Kilometrini (od 7. 6. 95 dalje)	23,00
3. Ločeno življenje	41.509,00
4. Prenočišče - Povračilo stroškov prenočevanja do višine zneska po predloženem računu, ki ga odobri delodajalec	
5. Regres za prehrano	10.377,00

Drugi del

V drugem delu objavljamo povprečno plačo za obdobje maj-julij 95 kot osnovno za uveljavljanje pravic iz neposredne skupne porabe. Povprečna plača v preteklih treh mesecih v gospodarstvu Slovenije znaša 66.826 SIT.

1. Jubilejne nagrade

- za 10 let	33.413,00
- za 20 let	50.120,00
- za 30 let	66.826,00
2. Nagrada ob upokojitvi	200.478,00
3. Solidarnostne pomoči	66.826,00

Vir: Zavod RS za statistiko

Strokovna služba ZSSS

Opomba:

Objavljena višina nagrade ob upokojitvi je dosežen rezultat kolektivnega pogajanja. Sprejeta sprememba uredbe Vlade RS o stroških, ki se priznavajo kot odhodek (Ur. l. RS, št. 7/95), pa omogoča to nagrado do višine treh bruto plač v gospodarstvu RS.

Izhodiščne plače po Splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo

OKTOBER, NOVEMBER, DECEMBER 1995

Tarifni razred	Izhodiščna plača (v SIT)	Rel. razmerje glede na I. TR
I. Enotavna dela	43.196	1,00
II. Manj zahtevna dela	47.516	1,10
III. Srednje zahtevna dela	53.131	1,23
IV. Zahtevna dela	59.179	1,37
V. Bolj zahtevna dela	66.954	1,55
VI. Zelo zahtevna dela	79.913	1,85
VII. Visoko zahtevna dela	90.712	2,10
VIII. Najbolj zahtevna dela	107.990	2,50
IX. Izjemno zahtevna dela	129.588	3,00

Izhodiščne plače za gospodarstvo so določene na osnovi 1. in 2. točke tarifne priloge k splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo za leto 1995 (Ur. l. RS, št. 22/95) in se povečujejo vsake tri mesece za 80 odstotkov rasti cen na drobno (inflacija) v zadnjem trimesečju. V III. trimesečju letos je bila kumulativna rast cen na drobno 2,1-odstotna. Z upoštevanjem 80% te rasti je valorizacijski faktor za IV. trimesečje 1,017. Na enak način se izračuna tudi najnižja plača.

Najnižja mesečna (bruto) plača na zaposlenega za polni delovni čas za mesec oktober, november in december je 46.223 SIT. Strokovna služba ZSSS

KAJ DELAJO

V republiških odborih

Sindikat delavcev dejavnosti energetike

Sodelovanje na kongresu IGBE Nemčije – zadetek v polno

Delegacija SDE Slovenije na čelu s predsednikom Francem Dolarjem se je v dneh od 24. do 29. septembra udeležila 16. kongresa IGBE Nemčije v Saarbrücken. Za našo delegacijo je bil kongres zanimiv predvsem zaradi na njem sprejetih odločitev. Poleg odločitev, ki zadevajo položaj rudarstva in energetike v Nemčiji ter ekonomski in socialni položaj delavcev teh dejavnosti, so na njem sprejeli tudi sklep o združitvi s sindikati kemije, papirja in keramike ter sindikatom usnjarskih delavcev v enotno organizacijo IGBCE. S tem postaja IGBCE z 1,1 milijona članov tretji najmočnejši sindikat v Nemčiji. Proces združevanja so omenjeni sindikati začeli pred približno dvema letoma, formalno pa bo končan na 1. kongresu IGBCE oktobra leta 1997.

Na kongresu je delegacija SDE Slovenije podpisala protokola o sodelovanju z IGBE Nemčije in GMBE Avstrije. Z IGBE se je dogovorila, da se bo v času od 19. do 23. februarja 1996 v Berlinu udeležila sindikalnega in strokovnega izpopolnjevanja 20 sindikalnih zaupnikov oziroma predsednikov sindikatov podjetij in družb. Poleg tega se je z njo dogovorila tudi o strokovni pomoči pri iskanju rešitev za ustrezno prekvalifikacijo rudarjev Rudnikov rjavih premogov v zapiranju v Sloveniji.

Ivo Miglič, generalni sekretar

Komisija za odličja SDE

objavlja razpis za podelitev odličja SDE Slovenije za leto 1995

1. Predsedstvo SDE Slovenije vsako leto za posebne dosežke pri uveljavljanju, krepitevi in razvoju vloge Sindikata delavcev dejavnosti energetike Slovenije ter vidne uspehe pri delu sindikata podjetja oziroma družbe in organov SDE Slovenije na vseh ravneh njegove organiziranosti:

- plakete SDE Slovenije (v nadaljevanju: plakete),
  - posebna pisna priznanja SDE Slovenije (v nadaljevanju: priznanja).
2. Plaketo kot najvišje odličje SDE Slovenije lahko prejmejo posamezni član in organizacija - sindikat podjetja oz. družbe SDE Slovenije. Lahko pa jo prejme tudi druga organizacija in njegov predstavnik v Republiki Sloveniji.
3. Posebno priznanje lahko prejme posamezni član ali vodstva vseh ravni organiziranosti SDE Slovenije.
4. Pri izbiri kandidatov za podelitev plaket in posebnih priznanj bo komisija upoštevala kriterije, kot jih določa 12. člen pravilnika. Po teh določbah se plakete in posebna priznanja podeljujejo za:
- uspešno oziroma učinkovito izvajanje programskih oziroma tekočih nalog in akcij na ravni SDE Slovenije in drugih nivojih sindikalne organiziranosti in delovanja;
  - izvedene naloge in akcije varovanja in izboljšanja ekonomskega, grometnega in socialnega položaja članov in delavcev dejavnosti energetika Slovenije v Republiki Sloveniji ali posamezni dejavnosti oziroma podjetju - družbi;
  - uspešno akcijsko sindikalno politično strokovno varovanje delovnopравниh pravic in zaščita članov;
  - pomembne prispevke k zdravim in humanim delovnim razmeram;
  - za učinkovito uveljavljanje interesov in zahtev članov v organih upravljanja in soupravljanja v podjetju - družbi in državnih organih in njihovih institucijah;
  - za ustvarjalno in uspešno delo pri sodelovanju s sindikati drugih držav in mednarodnimi sindikalnimi združenji;
  - vsebinsko, organizacijsko in kadrovsko krepitev SDE Slovenije in sindikatov podjetij in drugih nivojev organiziranosti sindikata dejavnosti;
  - večletno uspešno kreativno delo v organizacijah in organih SDE Slovenije.
5. Predlagatelji možnih kandidatov za odličja SDE Slovenije so po določbah 14. člena pravilnika sindikat podjetja oz. družbe in njihova vodstva, območni odbori sindikata dejavnosti in organi SDE Slovenije na ravni države.
- Predlogi morajo vsebovati pisno utemeljitev.
6. Plaketo in posebno priznanje bo podelil predsednik SDE Slovenije na letni konferenci SDE Slovenije v mesecu decembru 1995.
7. Predloge za podelitev odličja morajo predlagatelji poslati komisiji do 17. novembra 1995 na naslov: SDE Slovenije Komisija za odličja, Ljubljana, Dalmatinova 4.

Iztok Cilenšek, predsednik komisije

sindikalni

ČAKAJOČE DELAVCE TOMA POŠILJAJO NA DISCIPLINSKO

V roke nam je prišla zahteva za uvedbo disciplinskega postopka zoper enega od delavcev Toma d. d. iz Mirne, podobne pa so – kot smo zvedeli – prejeli še nekateri njegovi sodelavci.

Predsednik uprave podjetja **Janez Dulc** je v omenjeno zahtevo zapisal, da je obdolženi prišel na delo – medtem ko je bil začasno razporejen na čakanje – in tako motil delovni proces. Njegova prisotnost na delovnem mestu naj bi v dveh od Toma odvisnih družbah povzročila materialno škodo v višini 22.800 mark! Ta škoda naj bi nastala zaradi izpada neto prihodka; škoda zaradi izgube poslovnih partnerjev in čistega prihodka pa še ni izračunana. Zahtevi Janeza Dulca sta priloženi zahtevi direktorjev obeh odvisnih družb, **Antona Novaka** za Tom Konfekcijo d. o. o. in **Alojza Glihe** za Tom Tapetništvo d. o. o. Omenjena zahteva od Dulca, naj njunima firmama povrne škodo in zagotovi normalno izvajanje delovnega procesa. V zahtevah obeh direktorjev je objave vredna tudi ugotovitev, da so se nekateri delavci do njiju vedli žaljivo in da sta jih zato prijavila kadrovske službi podjetja.

Ko smo se zaradi razjasnitve zadeve obrnili na območno organizacijo ZSSS za Dolenjsko, smo izvedeli,

da je disciplinski postopek predlagan za večje število delavcev Toma in od njega odvisnih podjetij. Gre za delavce, ki so bili med dolgotrajno stavko na pravno sporen način razporejeni na čakanje. Stavkali so tudi tiste dni, ko naj bi motili delovni proces. Območna organizacija še zbira podatke o predlaganih disciplinskih postopkih in pripravlja nasprotno zahtevo, ki jih bo verjetno prisiljena uveljavljati na sodišču.

Pred dvema mesecema smo pisali o nedelu Tomovega sindikata, ki naj bi mu delavci zato obrnili hrbet. Omenjali smo tudi neuspešne poizkuse inšpekcije dela, da bi zaščitila zaposlene. Vse kaže, da se od takrat ni nič obrnilo na boljše, saj delavci še naprej potrebujejo pomoč od zunaj.

Kot smo izvedeli na območni organizaciji ZSSS za Dolenjsko, je na prejšnjih pogajanjih predsednik Tomove skupščine **Franci Borsan** zagotovil sindikatu, da proti stavkajočim ne bodo disciplinsko ukrepali. Območna organizacija ga bo zato skušala spomniti na njegove besede.

F. K.

JOGURT BO...

»Stavkovni odbor zasebnega podjetja Sipak Plastika d. o. o. ostaja aktiven, dokler ne bodo izpolnjene vse zahteve, ki so jih zaposleni postavili med stavko od 18. do 29. septembra,« so nam v telefonskem slogu sporočili iz Velenja. Bitka (za plače) je torej dobljena, vojna (za obstanek in razvoj) pa še ne.

Kot smo že poročali, so delavci Sipak Plastike 18. septembra ustavili proizvodnjo (jogurtovih lončkov in plastičnih trakov za povezovanje paketov), ker za svoje delo že tri mesece niso prejeli nobene plačila. No, ko so v petek, 29. 9., le dočakali junjsko (v gotovini) in julijsko plačo (v Erinih bonih) ter se dogovorili o roku (18. oktober) za izplačilo avgustovske, so se le vrnili na delo. Avzpostavljeni mir je le začasen, saj vprašanje rednega izplačevanja osebnih dohodkov prej ko slej ostaja odprto, vrh vsega pa še ni jasno, kdaj jim bo plače uspelo uskladiti s kolektivno pogodbo (od lanskega julija naprej so namreč prejeli le 70 odstotkov predpisane). S pomočjo območne organizacije ZSSS Velenje se bodo tega problema lotili s sporom prek sodišča.

In kaj bo s podjetjem? Kot so nam povedali člani stavkovnega odbora, si direktor **Štefan Čakš** v teh dneh prizadeva urediti vprašanje solastništva s Stanetom Božičnikom (tudi lastnikom mariborskega Sabexa). Pogodba o odprodaji Božičnikove polovice je menda že pripravljena; preostane le še, da se (sprta) Čakš in Božičnik uskladita med seboj in seveda z novim kupcem.

»Sipak Plastika ima perspektive. Med drugim imamo zamaknjen posel z Ljubljanskimi mlekararnami vsaj za tri leta. A nas tako kot mnoga podjetja pesti neurejen plačilni promet v državi, saj imamo trenutno neizterjanih za več kot 15 milijonov tolarjev,« je za NT izjavil **Štefan Čakš**. »Tudi zato se bomo pri odprodaji polovice odločili za tistega ponudnika, ki bo lahko v podjetje vložil največ denarja...«

D. K.

nagrade pa opredeljuje v 70. členu.

Podjetje je ob dodeljevanju jubilejnih nagrad dolžno upoštevati tudi splošno kolektivno pogodbo. Zato v konkretnem primeru, ki ga navajate, delavki pripada jubilejna nagrada za 30 let skupne delovne dobe. Ker ste s plačilom jubilejne nagrade v zamudi, ji pripadajo tudi zakonite zamudne obresti. (Maj 1993)

Vprašanje:

Ali se dodatek za delo preko polnega delovnega časa in dnevnice izključujejo?

Odgovor:

Kolektivna pogodba za črno in barvasto metalurgijo in livarne ter kovinsko in elektroindustrijo Slovenije opredeljuje dodatke v 64. členu, povračila v zvezi z delom pa v členih 73 do 78. Dodatek za delo preko polnega delovnega časa je tako določen v višini 50 odstotkov od osnovnega osebnega dohodka za polni delovni čas in se obračunava in izplačuje za čas, ko delavec dela v pogojih, zaradi katerih mu dodatek pripada. V skladu s 75. členom se delavcu povrnejo tudi stroški službenega potovanja, in sicer bodisi dejanski stroški, bodisi stroški v pavšalnem znesku, pri čemer se lahko upoštevajo zneski, določeni v sindikalni listi in zakonih. Določila v zvezi s temi stroški so torej v kolektivni pogodbi dejavnosti opredeljena zelo na splošno, tako da je odprta možnost specifične ureditve v aktu podjetja. Specifika se lahko uporabi v zvezi z višinami in načini obračunavanja teh stroškov, nikakor pa ne z izključitvijo ene ali druge pravice. Podlaga za izplačevanje dodatkov je delo v delovnem času, ki je delavcu manj ugodno, medtem ko so podlaga za izplačevanje povračil od 73. do 78. člena stroški, ki jih ima delavec zaradi opravljanja dela.

V skladu s 95. členom kolektivne pogodbe dejavnosti se

določila te pogodbe lahko uporabljajo neposredno in pomenijo minimalni obseg pravic, kar pomeni, da pravic, ki jih daje že kolektivna pogodba, s splošnim aktom ali podjetniško kolektivno pogodbo ni mogoče zmanjševati. (Junij 1993)

Vprašanje:

Delavci so določen čas opravljali tudi nadure. Ali jim gre za ta čas tudi dodatek za izmensko delo?

Odgovor:

Izvensko delo je institut, ki ga delovnopravna zakonodaja ne opredeljuje natančno in je njegovo urejanje prepuščeno internim aktom podjetja. Nekoliko jasneje je definirano delo v izmeni s 40. členom splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo, ki delo v izmeni šteje kot izvajanje delovnega procesa v drugi ali tretji izmeni oziroma v turnusu popoldan in ponoči.

Vendar lahko nedvomno ugotovimo iz razlage pojma samega, da gre za delo, ki se opravlja v izmeni, torej v polnem delovnem času (praviloma 8 ur). Začetek posameznih izmen (pourov) določajo podjetja sama. Načeloma velja, da traja dopolndanska izmena od 6. do 14. ure, popoldanska od 14. do 22. ure in nočna od 22. do 6. ure. Dodatek za izmensko delo po 64. členu kolektivne pogodbe dejavnosti gre delavcu, ki v okviru razporeditve delovnega časa opravlja delo v popoldanski izmeni, in sicer celoten dnevni fond ur. Delavcu, ki opravlja delo sicer v dopolndanski izmeni, vendar se mu delovni čas zaradi potreb delovnega procesa podaljša, pripada za delo preko polnega delovnega časa (nadure) dodatek v skladu s peto alineo prvega odstavka 64. člena (dodatek za delo preko polnega delovnega časa), ne pa tudi dodatek za delo v popoldanski izmeni. (Julij 1993)

Na nekatera najbolj pogosta vprašanja iz pravne prakse odgovarja dipl. iur. **Lidija Jerkič, pravnica SKEI**

Vprašanje:

Delavka je oktobra 1990 izpolnila 30 let delovne dobe. Ali ji pripada jubilejna nagrada kljub temu, da takrat še ni bila sklenjena panožna kolektivna pogodba?

Odgovor:

Pravico delavca do izplačila jubilejne nagrade opredeljuje tako splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo kot kolektivna pogodba dejavnosti. Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo, ki je začela veljati dne 27. 7. 1990, je opredeljevala pravico do jubilejne nagrade v 2. točki 38. člena (veljavna SKP to pravico določa v 2. točki 44. člena). Pravica je vezana na dopolnitev skupne delovne dobe v trajanju 10, 20 ali 30 let.

Panožna kolektivna pogodba (za SKEI, op. ur.) velja od 1. 4. 1992 dalje, pravico do jubilejne

Dr. Alojzij Šuštar, slovenski metropolit, je za časnik 2000 odgovoril na nekaj najbolj aktualnih vprašanj, povezanih s Cerkvijo, vero in družbenimi razmerami doma in v svetu. Z uredništvom smo se dogovorili za skupno objavo pogovora z nadškofom.

»CERKEV NI POVEZANA Z NOBENO STRANKO, KER NI NOBENE CERKVENE STRANKE«

«Najprej bi rad omenil, da ni mogoče reči, da je ateizem nesmiseln pojem. Drugi vatikanski cerkveni zbor v pastoralni konstituciji Cerkev v sedanjem svetu jasno govori o ateizmu, kaj pomeni, in tudi, v čem so kristjani zanj odgovorni. Tudi danes je veliko takih, ki sami sebe označujejo kot ateiste. Izraz antiteizem je manj znan. Glavno nevarnost pa danes vidim v indiferentizmu, ko se ljudje ne za Boga ne za njegove zapovedi ne za Cerkev sploh ne zmenijo. Kdor je antiteist, je v boju proti Bogu, Cerkvi in s tem vsaj z negativne strani priznava Boga.»

PANORAMA

V nabito polni Grajski dvorani v Murski Soboti je založba ČZP Enotnost predstavila Protestantški katekizem, ki je po več stoletjih izšel na Slovenskem. O vsebini knjige so spregovorili člani uredniškega odbora Marjan Horvat, Geza Filo, Drago Kuhar in Ludvik Jošar. Še posebej toplo je Protestantški katekizem pospremil na pot škof Vekoslav Grmič, ki se je tudi odzval vabilu na predstavitev.

DAENS

Kolikor poznam razcepljenost političnega duha na Slovenskem, je možno obravnavanemu filmu in liku očeta Daensa oporekati. (Mimogrede rečeno, politični duh na Slovenskem ni usmerjen v tekmovalnost, kvečjemu v nekakšno uničevalnost, ki nas tepe navzven in navznoter.) Najlažje je npr. reči, da je film satansko delo, naperjeno proti Cerkvi in njenemu plemenitemu poslanstvu.

DEMOKRACIJA V MAČKOVIH ŠKORNJIH

«Namesto koraka naprej smo po izjavi vlade soočeni z dvema korakoma nazaj. Vračanje k metodi komisarjev, ki jih manjšini pošiljajo iz Ljubljane, pomeni vračanje v čase, ko so manjšinsko gospodarstvo v Italiji in Sloveniji usmerjali Mačkovi zaupniki. Kritični predstavniki manjšine so zlasti v Avstriji v sedemdesetih letih ugotavljali, da je ta sistem »podkraljev«, ki so imeli v rokah sredstva iz Slovenije in zato velikanski vpliv, povzročil prav toliko osipa kot neposreden raznarodovalni pritisk.»

Naš ocenjevalec slovenske politične scene daje PALEC DOL »LOVCU«

BRANKU GRIMSU, tajniku socialnodemokratske stranke, kajti sodi med tiste, ki menijo, da po tej deželi še vedno strašijo duhovi preteklosti;

PALEC GOR »RAZMEJTELJU« **DR. MIRANU MIHELČIU**, ki trdi, da bodo sedanji »elitniki« šele morali dokazati, da si zaslužijo naslov elitne skupine.

ZLORABA POJMOV

Pri vsej tej različnosti pa je doktrini, ki sta se tako ostro soočili prav v dvajsetih in tridesetih letih tega stoletja, zaplodil isti oče. Divji razmah liberalnega kapitalizma, razmah, ki je v devetnajstem stoletju rušil nacionalne in kontinentalne meje in ki je povzročil nezaslišane tektonske družbene premike, novo kopičenje bogastva na eni strani in množično revščino na drugi, ki je ustvaril nove tehnologije in hkrati sprožil množične migracijske tokove čez celine in preko oceanov, je izzval tudi odgovor drugačne vrste: vsebovan je bil v različnih socialističnih in komunističnih doktrinah.

Podobnikova »jasna, konkretna in enotna zunanjepolitična strategija«

Dnevnik so v soboto komaj opazno za beležili, da je prvak Slovenske ljudske stranke Marjan Podobnik na tiskovni konferenci predstavil pobudo za oblikovanje »jasne, konkretne in enotne zunanjepolitične strategije, ki bi pomenila konsenz na zunanje-političnem področju, z namenom, da bi se okrepile pogajalske pozicije slovenskih predstavnikov in izboljšale možnosti za uspešnejšo rešitev manjšinskih, premoženjskih, ozemeljskih in drugih vprašanj s sosednjimi državami«. Kot je povedal Podobnik, so pobudo že poslali odgovornim ministrstvom, slovenskemu premieru, predsedniku države, predsedniku državnega zbora, zunanjemu ministru itd., da bi čimprej prišli do čim bolj poenotenih stališč pri reševanju odprtih mednarodnih vprašanj.

Podobnikov predlog daje vsem političnim akterjem v Sloveniji končno možnost, da se začnejo pogovarjati o slovenski zunanji politiki, namesto da se pripravljajo o njej. »Solistična« zunanja politika, omejena zgolj na ministrstvo za zunanje zadeve, na samo eno vladajočo koalicijsko stranko ali celo samo na premiera, je v zadnjem času kar nekajkrat dokazala svojo ranljivost in neuspešnost. Premier Drnovšek in zunanji minister Thaler se nista nikoli potrudila, da bi (prepričljivo) pojasnila smisel takšnega »prostostrelstva«, čeprav sta si z njim slabšala pozicijo tako v svetu kot doma. S takšnim ravnanjem sta politične akterje doma še dodatno potiskala v »nedržavotvorno« pozicijo pri spremljanju in ocenjevanju posameznih političnih potez.

Tako se zdaj v Sloveniji že skoraj praviloma dogaja, da tujini pri oteževanju in onemogočanju posameznih zunanjepolitičnih potez slovenske vlade na veliko pomagajo tudi slovenski politični dejavniki, čeprav to še zdaleč ni normalno. Povsod po svetu se še zlasti v zvezi z vprašanji nacionalnega pomena maksimalno usklajujejo in poskušajo doseči čimvečji konsenz vseh vladajočih in opozicijskih strank.

Tudi zaradi tega je pobuda, ki jo daje Podobnik, še bolj pomembna, in pravzaprav je čudno, da ni že takoj naletela na pozitiven (javni) odziv premiera, predsednika države, vlade, zunanje ministrstva in vseh tistih strank, ki jim je res do sodelovanja in ne zgolj do rušenja pri snovanju in realizaciji slovenske zunanje politike. Seveda je zanimivo tudi to, kaj vse je ravno razvpitega kritika in kritikakra ter »rušilca« Podobnika spodbudilo, da se je pojavil s pobudo za oblikovanje »jasne, konkretne in enotne zunanjepolitične strategije«? Morda tudi to, da se nekateri njegovi »naravni zavezniki« (npr. Janez Janša in njegova SDSS) čedalje bolj ukvarjajo samo s totalnim diskvalificiranjem vsega, kar se dogaja na slovenski zunanjepolitični sceni?

Janševo »upadanje ugleda Slovenije«

Janez Janša, predsednik Socialdemokratske stranke Slovenije, je na svoji zadnji tiskovni konferenci »ugotovil«, da pada ugled Slovenije po svetu. To naj bi bilo razvidno iz tega, ker se »celo ameriški kongresniki, ki sicer sprejemajo predstavnika majhnih atriskih revolucionarnih gibanj otepaajo naših uradnikov. Večer piše, da sta po Janševih besedah na »našo državo pozabila tudi nekdanja prijatelja italijanski in avstrijski predsednik Luigi Scalfaro in Thomas Klestil, ko sta se v sredo sestala v Gorici. Obudila sta spomin na žrtve na soški fronti med prvo svetovno vojno, Slovenije, kjer je fronta večinoma potekala in od koder so bili tisoči padlih borcev, pa nista omenila. To daje vtis, je dejal Janša, da smo na pol priznana država.« Seveda bi naša diplomacija morala natančneje vedeti, kaj vse je vplivalo na takšen značaj »soškega« srečanja med Scalfarom in Klestilom, vsekakor pa to še ne more biti razlog za travmatično in alarmantno stokanje (v slogu Janeza Janše), da so »prijatelji pozabili na Slovenijo«, ali celo, da naj bi bil to dokaz, da smo na pol priznana država...

Sicer pa je Janez Janša, ki je še nedavno kategorično zavrnil, da »ne damo Piranskega zaliva, Trdinovega vrha« itd., zdaj (za vsak primer) poskrbel za pojasnilo, da je pravzaprav že vse izgubljeno. Dejal je, da je Slovenija »s predlogom za delitev Piranskega zaliva naredila dolgoročno napako in si s tem zmanjšala oziroma zapravila priložnosti za ustrezno razmejitve, če bo prišlo do mednarodne arbitraže... Menimo, da je bila s to potezo Sloveniji dolgoročno narejena velika škoda in bodo naslednje vlade, kakršne koli že bodo, zato v zelo neugodnem položaju, saj bodo težko zahtevale pravično mejo na morju in dostop do mednarodnih vod.« (Slovenec, 7. oktobra 1995). Seveda zadeve niso čisto takšne in tako »zavožene«, kot jih prikazuje

Janša, ki je že nekajkrat napovedal svojo zmagao in zmagao »pomladanskih« strank na prihodnjih volitvah ter formiranje svoje vlade. Janez Janša torej že zdaj sporoča in ponuja alibi zase, da se s Piranskim zalivom (in še s čim) ne bo dalo nič storiti, v duhu njegovih »maksimalističnih« mitingaških in predvoljnih klincev in obljub. In seveda – naj se ve – po krivdi sedanje vlade... Torej: njegova (morebitna) vlada ne bo mogla dobro delati zaradi sedanje vlade!?

Dvakrat Dini – prijazno davljenje

Italijanski predsednik vlade je dvakrat briljiral s svojim sprenevedanjem. Najprej je pred »nemim« slovenskim TV poročevalcem izrekel kar nekaj stavkov o »arogantni Sloveniji«, ki se bo morala navaditi, da se v evropski družini živi »spodobno«. Na sestanku Srednjeevropske pobude v Varšavi pa je v krajšem nagovoru izrazil »pripravljenost in veliko željo svoje države, da podpre države v tranziciji, ki se približujejo Evropski uniji«. Na prvi in drugi zastop italijanskega premiera se je odzval predsednik slovenske vlade dr. Janez Drnovšek.

»Dini je prijazen mož, ki ga zelo cenim, izjava o slovenski aroganci pa je predebeli,« je dejal dr. Janez Drnovšek. »Italija, ki nas že nekaj časa davi pred vrati Evrope, pravi, da smo arogantni, ker se ne pustimo zavdati...«

V Varšavi pa je slovenski premier italijanskemu vladnemu predsedniku dejal, da ima Italija priložnost, da pokaže svojo »pripravljenost in veliko željo, da podpre države v tranziciji, ki se približujejo Evropski uniji.« prav v odnosu do Slovenije, ki jo – kot je znano – na tej poti ravno Italija vztrajno blokira...

SKD in SDSS – sorodniška pomiritev, »opogumljajoča znamenja sprave«

Boštjan Turk, predsednik Slovenskih krščanskih demokratov v Ljubljani, je v četrtek 5. oktobra vrneno zapisal, da Slovenski krščanski demokrati izražajo »prijetno presenečenje nad opogumljajočimi znamenji sprave s SDSS«. Turk piše, da je ljubljanska SKD stranka slovenske pomladi in ji kot taki ustreza zgolj družba sorodnih strank. Temeljni dokument povezave pa je prejkoslej koalicijska pogodba z natančno razmejenimi pristojnostmi in odgovornostmi vsake od strank. SKD zatorej pozdravlja pripravljenost spoštovanja koalicijske pogodbe, kot jo je v zadnjih urah formulirala mestna Socialdemokratska stranka. SKD je še močnejše presenečena tudi zaradi tega, ker bo po zagotovilih mestne SDSS mogoče koalicijski pogodbi dodati tudi programski aneks, v katerem se bo opredelil način uresničevanja programskih točk vsake od strank. SKD Ljubljana je prepričana, da jo bo to še trdneje povežalo s SDSS.

Boštjan Turk upa, da bo s tem presežen »nesporazum« med obema strankama, čeprav bi lahko tisto, kar se je zadnje mesece na ljubljanski mestni ravni dogajalo med krščanskimi demokrati in socialdemokrati, prej imenovali odkrit in oster spopad. Krščanski demokrati so socialdemokratom očitali »kršenje« koalicijske pogodbe, hegemonistično obnašanje in direktno vmešavanje v njihovo kadrovske politike. Zaradi socialdemokratov namreč na eno izmed pomembnih gospodarskih funkcij v mestni upravi ni bil izvoljen uradni kandidat krščanske demokracije, ampak krščanski demokrat, ki so ga socialdemokrati (brez soglasja krščanskih demokratov) proglasili za edino ustreznega. Nezadovoljni krščanski demokrati so postavili ultimatum in zagrozili z glasovanjem o nezaupnici predsedniku mestnega sveta (ki je hkrati predsednik mestne SDSS) Dimitriju Kovačiču, če socialdemokrati ne bodo pristali na njihove pogoje. V poletnih mesecih so bile izrečene z ene in druge strani mnoge velike in hude besede. Čeprav so nekateri poskušali spor naivno pripisati predvsem mladostniški zaletavosti krščanskodemokratskih in socialdemokratskih vodilnih kadrov v Ljubljani, je očitno šlo tudi za merjenje sil in preizkušanje pravil obnašanja in pristojnosti med Peterletom in Janšo.

Še zlasti Janša bi rad prikazal, da so krščanski demokrati v Ljubljani (ne)vede orodje v rokah »nedemokratskih, postkomunističnih sil, ki za razbijanje strank slovenske pomladi in ljubljani izkoriščajo spor med socialdemokrati in mladima krščanskima demokratoma, ki nekaterim osebnim ambicijam podrejata usodne politične odločitve...« Socialdemokrati so konkretno omenili člana SKD Stanislava Rozmana in člana izvršnega odbora SKD in predsednika mestne organizacije Boštjana Turka, ki naj bi dnevno objavljala napade na SDSS. Socialdemokrati so tudi hoteli prikazati, da predsednik mestnega odbora SKD Boštjan Turk »ne nastopa v imenu vodstva stranke

krščanskih demokratov«. Pri tem so se pozivali na nekakšno zagotovilo v d. glavne tajnice SKD Hilde Tovšak, ki pa je v resnici dejala le to, da je mestna organizacija krščanskih demokratov v svojem ravnanju samostojna.

Zaradi »nesporazumov« v Ljubljani so se še nedavno tega krščanski demokrati in socialdemokrati na državni ravni obmetavali z očitki, kdo je bolj brezmadežen, kar zadeva funkcije v prejšnjem režimu. Socialdemokrati so tako zapisali, da so trditve o tovrstni brezmadežnosti krščanskih demokratov, s čimer naj bi bili v prednosti pred SDSS, iz trte zvite, saj naj bi v SDSS težko našli člana, ki bi imel v komunističnem režimu višjo funkcijo od nekaterih članov vodstva in ministrov SKD...

»Spravo« med Slovenskimi krščanskimi demokrati in Socialdemokrati je Slovenec opisal takole: »V četrtek (5. oktobra 1995) je bil lahko naključni mimoidoči pešec na Bethovnovi 4 v Ljubljani (sedež stranke Slovenskih krščanskih demokratov) nemalo presenečen, saj se je pri vhodnih vratih, ta gledajo v slovenski parlament, skoraj zagledal gruča predsednikov oziroma podpredsednikov strank slovenske pomladi (Lojze Peterle, Janez Janša, dr. Berta Jereb – SLS) s spremstvom v odhajanju, z vstopajočim nemškimi veleposlanikom v Ljubljani dr. Günterjem Seibertom. Gneča je bila najprijetnejša za prvaka SKD Lojzeta Peterleta, saj je na najvišji ravni ob pomoči Janeza Janše in podpredsednice Slovenske ljudske stranke končno presekale gordijski voz, ki so ga spletli zagnani in nadobudni mladeniči, ki vodijo pomladanske stranke v glavnem mestu mlade države in s svojim vedenjem (prepiranjem) vzbujajo veselje pri ljubljanskem županu in strankah nedemokratskega izvora. Sekira je zakopana, saj so naravnimi zavezniki (SKD, SLS, SDSS) podpisali aneks h koalicijski pogodbi, sklenjeni že skoraj pozabljenega letošnjega marca. Z aneksom so se na papirju potrdili tisto, kar je bilo nekaterim že prej jasno, drugim pa šele po podpisu: da vsaka stranka samodejno kadruje v gnezdu, ki ji po pogodbi pripada, koalicijske stranke pa so dolžne to avtonomijo spoštovati in jo po potrebi z glasovanjem podpreti. S tem se razpleta tudi spor glede nadzora nad mestnimi javnimi podjetji. Na naslednji seji mestnega sveta je tako pričakovati tudi glasovanje o novi sestavi skupščine že tako razvpitega holdinga. Do sporazuma je prišlo ravno še prvi čas, saj volilno telo na ljubljanske zdrahe gleda s čedalje večjo nejevoljo.«

Slovenec je že vedel, zakaj je zapisal, da je bila četrtekova gneča na Bethovnovi 4 »najprijetnejša za prvaka SKD Lojzeta Peterleta«. Iz spora ljubljanskih »pomladnih mladeničev« je izšel kot zmagovalec, Janša pa kot poraženec. Bo takšen izid dolgoročno res dobro vplival na stanje duhov med »naravnimi zavezniki«?

Diktat tujcev – kdo bo (in kako) spreminjal pokojninski sistem?

Večer piše, da je delegacija Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne banke, ki zaključuje štirinajstodnevni obisk v Sloveniji, predstavila tudi svoje pžogleds in svojo oceno slovenskega pokojninskega sistema. »Slovenija ima v primerjavi z bruto domačim proizvodom najvišje pokojninske izdatke med evropskimi državami, enako velja tudi za prispevno stopnjo. Slovenski pokojninski sistem je velikodušen, toda tako visoka prispevna stopnja in raven pokojninskega varstva se dolgoročno ne bosta mogli obdržati, je povedal vodja delegacije. Po njegovih besedah je delež prebivalstva nad 65. letom primerljiv z evropskim, prejemnikov pokojnin pa je mnogo več, kar zelo bremeni aktivno populacijo. V prihodnjih petih letih bo sistem sicer ostal relativno stabilen, potem pa se bo pojavil demografski problem, prispevna stopnja pa bi morala za ohranitev sedanje ravni vrstolovo naraščati. Reforma pokojninskega sistema bi se morala zato začeti zdaj, ko jo je še mogoče izvesti postopno, poudarja mednarodna delegacija, po oceni katere pa rešitev problema zahteva žrtve vsake generacije, upokojencev in tudi delavcev. Carobne formule ni, pokojninski sistem pa bo za državo bolj obvladljiv, če bo prispevna stopnja nižja. Delegacija zato svetuje, naj se ponovno preuči sistem indeksiranja, ki v Sloveniji poteka na bruto plače, ustreznější pa je na cene. Pomakniti bi bilo treba čas upokojevanja, upokojenci bi morali prispevati za svojo zdravstveno oskrbo, pokojnine bi se morale obračunavati na celotno delovno dobo in ne le na določeno število let, tudi svetuje delegacija. Spremembe se je treba lotiti kmalu, pri čemer je novi sistem indeksiranja lahko uvedli, podaljšanje delovne dobe pa težko. Če bi Slovenija uvedla pokojninski sistem, ki ga pozna večina evropskih držav, bi se prispevna stopnja znižala, zmanjšal bi se tudi pritisk na aktivno prebivalstvo, poudarja delegacija in predlaga, da naj bi delavec imel poleg plačevanja prispevne stopnje tudi poseben varčevalni račun, s katerega bi po koncu delovne dobe dobival rento.«

Delegacija Mednarodne banke seveda ni odkrila nič bistveno novega. Kot je pri podobnih delegacijah že navada pravzaprav vse, kar se zdaj pri nas ocenjuje z vidika »splošnih evropskih oziroma svetovnih izkušenj«. Ravno v tem pa nastaja kratek stik, ker ti »mednarodni strokovnjaki« ne znajo ali nočejo upoštevati slovenskih specifičnosti. Obstoječih pokojninskih sistemov pri nas in v Evropi ni mogoče avtomatično enačiti. Generacija, ki je v Sloveniji upokojena in ki se bo upokojevala v naslednjih dveh desetletjih, je delala in živela v drugačnih pogojih kot generacije drugod po Evropi. Zato bi bilo zelo slabo, če bi kakorkoli »drveli« v reformo zgolj na osnovi tujih izkušenj in tujih diktatov. Reforma je v spremenjenih razmerah nedvomno potrebna. Vendar pa mora imeti natančno določene cilje in roke, če nočemo, da se bo kar naprej spreminjala v predmet najrazličnejših resnih in demagoških političnih bojevanz in v vedno nove strese za sedanje in prihodnje upokojence. Predvsem bi moral nekdo že na samem začetku jasno in odgovorno povedati, da sedanji upokojenci ali pa tisti, ki se bodo upokojevali v naslednjih 20 ali 25 letih, ne morejo in ne smejo biti žrtve kakšne radikalne reforme. Reforma z različnimi oblikami zmanjševanj osnovnih pokojnin in dodatnih doplačil za višje pokojnine lahko zajame zgolj generacijo, ki začne ali pa je šele v prvem obdobju zaposlitve. Nemogoče in skrajno nehumano bi bilo, če bi nekoga pri tridesetih letih delovne dobe postaljavali v povsem nove ali bistveno spremenjene pogoje upokojevanja. Še posebej problematično bo bilo obračunavanje pokojnin na osnovi višine plač iz celotne delovne dobe in ne iz desetih let najbolj ugodnih povprečij, ko pa vendar vemo, kolikšne spremembe in kakšni eksperimenti so se v zadnjih petdesetih letih dogajali prav na področju plač in skodi kakšne socialne pretrese je šla ravno sedanja in prihajajoča generacija upokojencev (nizke plače dolgo po drugi svetovni vojni, zavestna politična usmeritev na relativno nizke osebni standard ob kreptivi družbenega standarda, ki so jo začeli opuščati šele pred kakšnimi tridesetimi leti itd.).

Brejc in njegovi »prežvekovalci«

Sicer zelo zgovoren in polemičarsko provokativen dr. Miha Brejc, nekdanji šef Varnostno informativne službe (VIS) in najožji član vodstva Socialdemokratske stranke, zdaj Danilu Kovačiču in Nelidi Nemeč iz novogoriškega Hita sporoča, da na njuno »prežvekovanje« stvari, »ki so bile že ničkolikokrat pojasnjene, ni smiselno odgovarjati.«

Slovenski dnevnik so pred nekaj dnevi objavili pismo Danila Kovačiča, generalnega direktorja novogoriškega Hita, ki pravi, da Miha Brejc s svojim pisanjem in izjavami zavaja javnost, »saj z ničemer ne pojasnjuje, zakaj je Vis pod njegovim vodstvom začel spremljati poslovanje Hita«. Kovačič pravi, da se Brejc sklicuje na finančne dokumente, ki so v »dosjeju Hit« in ki naj bi bili za Hit še posebej obremenilni, čeprav v njih ni nič takega, kar bi utemeljevalo obtožbe o nelegalnem poslovanju Hita. Dejstvo, da imajo ždosje Hit' in v njem zbrani dokumenti oznako uradne tajnosti, omogoča Brejcu neverjetne manipulacije in politizacijo, saj so ti dokumenti v javnosti uradno nedostopni in torej ni mogoče objaviti njihove dejanske vsebine... Miha Brejc nadalje trdi, da je ravnal zakonito, ko ni oddal ždosjeja Hit' ob razrešitvi z mesta direktorja Visa in naročil, da ga izbrisejo iz računalnika Visa. Odtujitev in uničenje uradnih dokumentov pa gotovo ne more biti zakonita. Še bolj pa je nepojmljivo, da je tako imenovana Bučarjeva parlamentarna komisija zaščitila nezakonito početje, za katero bi sicer gospod Brejc moral sodno odgovarjati. Brejčevu početje v primeru podjetja Hit ne le da je bilo nezakonito, ampak je tudi povzročilo veliko škodo tako podjetju kot državi. Danes Miha Brejc ponovno s sklicevanjem na domnevno obremenilne finančne dokumente zavaja javnost in parlamentarno preiskovalno komisijo ter skuša politizirati njeno delo...

Na takšno pisanje in takšne očitke dr. Miha Brejc preprosto ne odgovarja in jih označi za »prežvekovanje«. Brejc piše, da česa »tako nesmiselnega že dolgo ni prebral... Danilo Kovačič se ne meni za ugotovitve parlamentarne komisije niti pravosodnih organov, ki povsem jasno izkazujejo, da je bilo moje ravnanje v VIS skladno s predpisi.«

Tisto, kar se zdi Brejcu nepomembno in »prežvečeno«, je ravno bistveno. Ni res, da se Danilo Kovačič »ne meni« za ugotovitve v zvezi z ravnanjem dr. Brejca, ampak se mu zdi »nepojmljivo«, da je Bučarjeva parlamentarna komisija zaščitila »nezakonito Brejčevu početje«.

Na srečo se je treba konkretno (in ne z zgodbami o »prežvekovanjih«) pogovarjati, če je nekdo obtožen, tako kot dr. Brejc, da z »domnevno obremenilnimi finančnimi dokumenti zavaja javnost in parlamentarno preiskovalno komisijo«. Dr. Brejc s svojim »splošnim« in »zaničevalnim« odgovorom kratkotalno ni prepričljiv. Seveda pa je ob vsem tem čuden tudi molk vseh drugih, ki so s Kovačičevim pismom še kako izzvani.

Pripravil: J. K.

ODMEVI

DOGODKI

Dr. Alojzij Šuštar, slovenski metropolit, je za časnik 2000 odgovoril na nekaj najbolj aktualnih vprašanj, povezanih s Cerkvijo, vero in družbenimi razmerami doma in v svetu. Z uredništvom smo se dogovorili za skupno objavo pogovora z nadškofom.

Panorama: Kaj mislite o cenzuri?

Dr. Šuštar: Beseda cenzura ima vedno neprijeten prizvok, ker pomeni omejitev svobode v izražanju. Lahko govorimo o policijski, državni ali cerkveni cenzuri. Nanaša se lahko na tiskano besedo, na druga komunikacijska sredstva, na izjave in še na druga področja. Posebno občutljiva za cenzuro so sredstva javnega obveščanja, še posebej, ker se danes povsod zavzemamo za svobodo tiska, informacije in komentiranja.

Vendar je neka zakonska ureditev potrebna. V posebnih razmerah so bili vedno tudi posebni predpisi in cenzura, zlasti v vojnem času. Nekateri govorijo tudi o samocenzuri, naj vendar časnikarji sami presodijo, kaj je koristno in potrebno, ali o splošno obveznem časnikarskem etosu, ki bi ga vsi sprejeli in se ga tudi držali. Načelo naj bi bilo: toliko svobode, kot je mogoče, in toliko omejitve ali cenzure, kot je nujno potrebno zaradi splošne blaginje. Vendar so mnenja v tem pogledu različna. Časnikarji in uredništva želijo, da bi bilo čim manj cenzure in da bi mogli na svoj način in po svojem prepričanju poročati o vseh dogodkih in jih komentirati.

Oblasti pa imajo spet svojo predstavo o cenzuri, in ker je moč v njihovih rokah, zato lahko izvajajo cenzuro.

V Sloveniji smo doživljali v nekaterih primerih državno cenzuro verskega tiska, vendar so se odgovorni zavedali, kaj je v določenih razmerah sploh mogoče, zato ni prihajalo do večjih administrativnih ukrepov.

Panorama: Katoliška Cerkev je nekoč vodila Index librorum prohibitorum. Ali tak spisek še obstaja?

Dr. Šuštar: Res je imela katoliška Cerkev Index librorum prohibitorum, to pomeni seznam knjig, ki so bile prepovedane. Ta seznam in prepoved sta nastala v čisto drugačnih družbenih razmerah, ko je Cerkev živela v zaključeni katoliški družbi in je imela zato močan vpliv na javno mnenje. Namen teh prepovedi je bil, da bi ljudi obvarovale pred duhovno škodo. Danes ima ta seznam samo še zgodovinski pomen. Od papeža Janeza XXIII. na Index ni prišla nobena knjiga več. Formalno je bil Index odpravljen na drugem vatikanskem cerkvenem zboru, ki je zasedal v letih 1961-1963.

Danes bi bil tak seznam popolnoma neučinkovit. Iskati moramo drugačne načine, kako ljudi opozoriti na nevarnosti, ki so morda še večje pri poročanju na televiziji in na radiu kot pa v knjigah in časopisih. Seveda tu in tam tako papež kakor tudi škofje ali škofovske konference opozorijo na škodljivost ali nevarnost neke knjige, filma ali televizijske oddaje. Koliko ljudi tako opozorilo upošteva, je spet drugo vprašanje.

Ker danes v družbi tako zelo poudarjajo demokracijo in svobodo izražanja, to vpliva tudi na javno mnenje. Nekateri mislijo, da je v demokraciji vsem vse dovoljeno. Počasi pa spoznavamo, da je tak liberalizem zelo škodljiv in najbrž se bomo spet začeli zavedati odgovornosti, ki jo imajo tako vzgojitelji kot oblasti in vsi tisti, ki imajo posebno poslanstvo in naloge.

Panorama: Kaj mislite o razpisu nagrade »na glavo« Salmana Rushdieja? Hočem reči - tudi na splošno o nepreklicnih izobčenjih? Posebej, ker je sporna knjiga (Satanski stih) versko sporna le v nekaterih izrazih.

Dr. Šuštar: Ker premalo poznam vso zadevo o razpisu »na glavo« Salmana Rushdieja, ne morem podrobneje odgovoriti na to vprašanje. Po mojem mnenju pa ta miselnost prihaja iz čisto drugačnega sveta. V današnjem času so taki razpisi »na glavo« nekaj nemogočega.

Kar zadeva nepreklicno izobčenje, je vprašanje, kdo je koga izobčil in zakaj: ali družba ali Cerkev ali verska skupnost, kot na primer islamska verska skupnost, ali kdo drug.

Glede vsebine Satanskih stihov ne morem reči ničesar, ker knjige ne poznam.

Panorama: Papežu Piju XI. so očitali, da se ni odkrito uprl Hitlerju in Mussoliniju. Kaj bi tak upor v tistem času pomenil za duhovnike na obrobju, ki so bili po programu nacional-socialistične stranke že tako med prvimi nezaželenimi osebami? Očitki so seveda z »rdeče strani«. Kakšni pa so vatikanski dokumenti o tem?

Dr. Šuštar: Papež Pij XI. si je zelo prizadeval, da bi rešil vatikansko vprašanje. To se je res zgodilo v tako imenovani Lateranski pogodbi leta 1929. Tako se je uredil odnos med Vatikanom in italijansko državo. Razumljivo je torej, da ni nastopil s kakšno posebno ostrino proti Mussoliniju, ker bi bilo nesmiselno priti z njim v spor.

Eđno sredstvo, ki ga ima papež, so okrožnice. Res je, da Pij XI. ni dal nobene izjave proti fašizmu, zelo ostro pa je nastopil proti komunizmu v okrožnici leta 1937 in eno leto pozneje proti nacizmu. Obe okrožnici sta imeli velik vpliv, pri nas predvsem okrožnica proti komunizmu, v Nemčiji pa okrožnica proti nacizmu. Zato

»CERKEV NI POVEZANA Z NOBENO STRANKO, KER NI NOBENE CERKVENE STRANKE«

O cenzuri • O duhovnikih in politiki • O dialogu s posvetno oblastjo • O »prečiščenju« Cerkve • O prerekanju o verouku • O sodelovanju z drugimi cerkvami • O celibatu • O vojni na Balkanu

je prišlo do velikega preganjanja Cerkve. O vseh dogajanjih pred vojno in med njo obstajajo nedvomno obširni dokumentni v Vatikanu, vendar pa mi niso znani.

Panorama: Katoliška Cerkev se je odrekla politizaciji v lastnih vrstah, politiki pa ji nenehno očitajo politično dejavnost?

Dr. Šuštar: Najprej je treba pojasniti, da obstaja na tem področju še vedno veliko nesporazumov, kaj je Cerkev, kaj politika in kaj politizacija in vmešavanje Cerkve v politiko. Vedno znova je treba to pojasnjevati. Časi so se močno spremenili, posebno z drugim vatikanskim cerkvenim

zborom. Koncilski dokument *Cerkev v sedanjem svetu* je izrednega pomena ravno na tem področju, obstajajo pa še drugi cerkveni dokumenti.

Zavedati se moramo, da Cerkev niso le škofje in duhovniki, ampak najprej laiki, ti pa imajo pravico in dolžnost sodelovati v politiki in tudi v strankah. Ni pa nobenih predpisov, v kateri stranki naj sodelujejo katoliški laiki; morajo se svobodno odločati. Stranke same določajo bližino do Cerkve.

Cerkveno učiteljstvo ima dolžnost in pravico, da opozarja na moralna načela

in da jasno poudarja dolžnosti vernikov v politiki. Navadno napadajo Cerkev posebno tisti, ki se čutijo zaradi njenih izjav prizadeti in ji očitajo, da stremlje po oblasti, kar je popolnoma nesmiselno. Cerkev ni povezana z nobeno stranko, ker ni nobene cerkvene stranke. Duhovniki naj se ne bi vtikali v strankarsko politiko. Res pa je, da so mogoči primeri, ko nekdo v konkretnih razmerah drugače misli in poudarja svoje osebno prepričanje. Vendar mislim, da v Sloveniji ni bilo kakšnih posebno težkih primerov, da bi zlorabljali vero v politiki, čeprav se ti očitki stalno ponavljajo.

Pred drugo svetovno vojno je imela Cerkev v Sloveniji v politiki veliko moč. Potem je bila popolnoma izključena iz vsakega javnega delovanja. Ko se je po letu 1990 spet odprla možnost, da se Cerkev oglašata tudi v javnih občilih in zavzema stališča do različnih vprašanj, se je razvila obširna razprava, kje so meje delovanja in sodelovanja Cerkve v politiki in v političnih strankah. Najbrž ni mogoče dati dokončnih navodil o tej stvari. Vedno znova je treba razmišljati, se učiti v razmerah in primerjati naše stanje s stanjem v drugih državah.

Panorama: Cerkev je že zgodovinsko v posebnem položaju v dialogu s posvetnimi oblastmi. Posvetnim politikom je »vse dovoljeno«, vključno s krvnimi delikti in antidekalogom itd. Kako pa naj Cerkev le z besedo uspeva vzdržati ta neenak »boj«, ker drugega načina - razen besede - tako ali tako nima?

Dr. Šuštar: Treba se je zavedati razlike med Cerkvijo in politično družbo. Cerkev nima druge možnosti kot v zvestobi evangeliju z besedo oznanjevati Kristusov nauk. Da pri tem Cerkev ne bo imela uspeha, da bo doživljala zavračanje in preganjanje, je Kristus vnaprej napovedal. Priznati je treba, da Cerkev ni bila vedno docela zvesta evangeljskemu naročilu in je tudi sama hotela imeti oblast ali pa se je povezala s svetno oblastjo. To je vedno škodovalo tako Cerkvi kot ljudem.

Nikakor ni mogoče reči, da je posvetnim politikom moralno vse dovoljeno, saj za vse ljudi veljajo splošna etična načela, ki temeljijo na dostojanstvu in spoštovanju človeka kot osebe, na poštenosti in prizadevanju za skupno blaginjo. Da so politiki v nekaterih državah drugačnega mnenja in da res zastopajo načela, ki so v popolnem nasprotju z evangelijem, je dejstvo, ki ga ne moremo spremeniti.

Uspeh Cerkve v njenem oznanjevanju niti ni najpomembnejše merilo. Cerkev pa nima nobene druge možnosti kot moč besede in duha in zaupanje v božjo pomoč. Cerkev se zaveda, da je sicer v tem svetu, a ne od tega sveta. Tako bo boj ostal vedno neenak. Vedno pa je nevarnost, da bi se uveljavila ne samo z besedami, temveč še na kakšen drugačen način v povezavi z državno oblastjo ali s političnimi strankami. Zgodovina nam o tem veliko pove.

Napadi na Cerkev se bodo vedno ponavljali, ker jo hočejo izriniti iz družbe. Po naši ustavi je Cerkev ločena od države, ni pa izločena iz družbe in javnega življenja. Vendar jasne pravne opredelitve, kaj pomeni ločitev Cerkve od države, ni.

Panorama: Ali niso deviacije v Cerkvi nujne negativne posledice takega nesorazmerja, saj se včasih zaradi spleta zgodovinskih okoliščin znajde pred velikimi izzivi, kjer je potem na vrsti le obračun vesti?

Dr. Šuštar: Ni mi popolnoma jasno, kaj pomenijo deviacije v Cerkvi: ali to pome-

»Najprej bi rad omenil, da ni mogoče reči, da je ateizem nesmiseln pojem. Drugi vatikanski cerkveni zbor v pastoralni konstituciji Cerkve v sedanjem svetu jasno govori o ateizmu, kaj pomeni, in tudi, v čem so kristjani zanj odgovorni. Tudi danes je veliko takih, ki sami sebe označujejo kot ateiste. Izraz antiteizem je manj znan. Glavno nevarnost pa danes vidim v indiferentizmu, ko se ljudje ne za Boga ne za njegove zapovedi ne za Cerkev sploh ne zmenijo. Kdor je antiteist, je v boju proti Bogu, Cerkvi in s tem vsaj z negativne strani priznava Boga.«

Nadaljevanje na naslednji strani

VOJNA ZA BLAGOVNO ZNAMKO

Verjetno se mnogi še spominjate silnega trušča ob spopadu za pravico uporabe blagovne znamke ISKRA med Iskro Števec iz Kranja in njenimi štirinajstimi privrženci izmed podjetij, nastalih iz nekdanjega sozda Iskra, ter Iskro holdingom iz Ljubljane, ki je, kot pravijo v njem, pravi naslednik propadlega sozda. Holding je za pravico do uporabe imena in znaka Iskra terjal od podjetij, članic holdinga, in preostalih podjetij iz nekdanjega sozda odškodnino: od približno deset tisoč mark letno pa tja do skoraj tristo tisoč, kolikor naj bi plačevala največja podjetja s tem imenom. Iskra Števec so se temu uprli, češ da so sami, kot eden izmed ustanoviteljev Iskre davnega leta 1962, še vedno solastniki imena in znamke, in jim zato ni treba nikomur nič plačevati za njuno uporabo. Še najmanj pa naj bi bili upravičeni zahtevati odškodnino v holdingu, na katerega naj bi prešla lastninska pravica nad imenom in znakom po pravno sporni pogodbi med sozdom in njim.

Spor se je celo tako razplamtel, da so eni in drugi posegali po pravnih sredstvih in se srečevali po sodiščih. Holding na primer je celo tožil Števce nemškemu sodišču zaradi uporabe imena in znaka na tem za števec najpomembnejšem trgu. Spori so segli celo do vrhovnega sodišča. Zdaj pa kaže, da so se strasti vendarle umaknile in prepuštile mesto trezni presoji, kaj je smotno. Iskra Števec so se preimenovali v Iskraemeco in spremenili znak. Ali to pomeni, da so spoznali, da boj za brezplačno uporabo blagovne znamke Iskra izgubljen, pa so se raje lotili

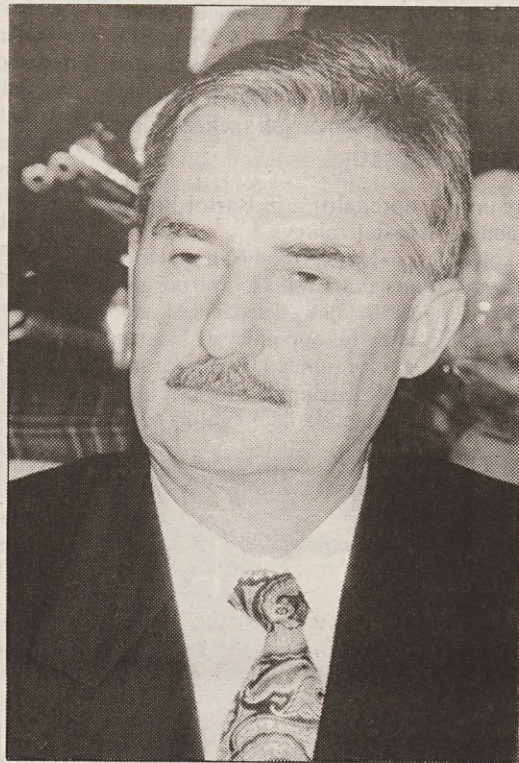
ustvarjanja nove komercialne podo-be? V Iskri holdingu pravijo, da so s takim izidom zadovoljni, saj kaže dejansko stanje čeprav vsi sodni postopki še niso končani.

»Za nas je razlika med novim in starim imenom Iskra Števec in med znakoma Iskre ter novega Iskraemeca (plus, minus in pika) dovolj velika, da spora ne bomo nadaljevali,« nam je dejal Jože Godec iz Iskre holdinga.

Povedal nam je tudi, da sta odprta še dva sodna spora: zahtevek Iskre Holdinga za stroške proti Iskraemecu ter še nedokončana tožba Iskraemecu

zoper Iskro holding glede uporabe blagovne znamke (torej temeljni spor, op. p.). Toda po mnenju vodstva Iskre holdinga odprta spora ne spremenita dejstva, da so Kranjčani že spremenili ime in znak, kar naj bi bil dovolj jasen dokaz o končnem izidu spora.

Toda v Iskraemecu mislijo drugače. Generalni direktor Nikolaj Bevk nam je po telefonu dejal: »Od imena Iskra ne odstopimo! To, da smo menjali znak, ne pomeni veliko, v blagovni znamki je važnejše ime kot znak in od imena ne bomo odstopili. Konec koncev nam je dalo prav tudi vrhovno sodišče, ko je razsodilo v našo

Nikolaj Bevk, generalni direktor Iskraemeca: Ne odstopamo od imena Iskra!

Dušan Šešok, predsednik Iskre holdinga: Za nas je sprememba imena kranjske tovarne dovolj velika, da ne bomo nadaljevali spora.

ISKRAEMECO ±-
Merjenje in upravljanje energije

1989 likvidirani sozda Iskra. Možen da je sicer nov sodni postopek, toda v njem bi bil glavni pravni argument Iskre holdinga pogodba med bivšim sozdom in holdingom, ki je sodišče dozdej ni upoštevalo.

O nameri Iskraemeca, ki je v imenu obdržala ime Iskre in namerava tržiti pod tem imenom, pa je Godec dejal: »Samo ime Iskra je nemogoče zaščititi, ker je pač splošno. Možna je le zaščita določene oblike in velikosti črk. Blagovno znamko imamo registrirano v štirih oblikah. Spreminjanje blagovne znamke pa je drago, saj velja od enega do dveh milijonov mark. Iskraemeco v desetih letih ne bi plačal Iskri holdingu toliko za odškodnino, kolikor ga bo veljala vpeljava nove znamke.«

Iskra pod pepelom, bi lahko dejali. Upamo, da se ne bo razplamtel v nov požar.

Boris Rugelj

Božo Kuharič, direktor Mure

ZELO SEM JEZEN NA DRŽAVO

Slovenski izvozniki, zlasti tisti iz delovno intenzivnih dejavnosti, kot sta tekstilna in čevljarska industrija, so že pred dvema letoma opozarjali vlado, da greta navzkriž tečaj tolarja in rast domačih cen. Pravšnjega odziva kljub večkratnim urgentam in sestankom s predsednikom vlade dr. Janezom Drnovškom ni bilo vse do letošnjega poljetja. Takrat je vlada končno pristala, da bo najbolj ogroženim izvoznikom, ki ustvarjajo neto devizni priliv in ki pretežno prodajajo za dolarje in lire, delno pokrila izpadli prihodek. Vendar je imela v proračunu samo toliko denarja na voljo, da je vsem izvoznikom, ki so bili po njenih merilih upravičeni do pomoči, dodelila enkratno pravico do pomoči v višini tretjine zneska, ki so ga navedli. Med upravičenci do pomoči je završalo, Božo

Kuharič, glavni direktor Mure, pa je pred dnevi v pogovoru za mariborski časnik Večer komentiral vladino razumevanje težav izvoznikov.

»Na državo nismo samo malo jezni, ampak močno,« je dejal. »Tekstilci in usnjarskopredelovalna industrija sta hudo ogroženi. Lani je bilo neskladje med tečajem in inflacijo izredno veliko. Mura je pri realizaciji sto milijonov mark izgubila dvanajst milijonov mark... Ekonomska politika stimulira predvsem uvoz, kar je lani pripeljalo uvoznike v izredno dober položaj. Zdaj se to spreminja, saj je začelo deviz primanjkovati, tečaj pa narašča. Ocenjujem, da prihajamo v normalne razmere... Nekateri sicer menijo, da so subvencije in rast tečaja dovolj za rešitev izvoznikov. Toda doslej izvozno gospodarstvo

Božo Kuharič, generalni direktor Mure: Če bi država varčevala, kot moramo varčevati v gospodarstvu, sploh ne bi razpravljali o težkem položaju izvoznikov.

od tega nima prav nič. Subvencij še ni (Mura naj bi dobila 1,3 milijona mark)... Ko smo se marca letos pogovarjali s predsednikom Drnovškom, je bilo videti, kot da ustvarjamo same probleme. Skočili so upokojenci, češ da jim bodo izvozniki odžrti denar, takoj so z nami povezali tudi dvig cene benzina. Tako ozračje ni dobro... Bistveno za izboljšanje položaja izvoznikov bi bilo, če bi tudi država varčevala, kot moramo v podjetjih. Sam sem že lani predlagal, naj bi eno tretjino problemov reševali s tečajno politiko, drugo tretjino z znižanjem davkov in prispevkov, eno tretjino pa naj bi prihranili izvozniki sami z večjo racionalizacijo poslovanja in bolj odločnim nastopanjem na tujih trgih. Če bi to znali urediti, sploh ne bi razpravljali o grozljivo težkem položaju izvoznikov.«

Povzel: B. R.

KDO BO POBRAL DOBIČEK

V prejšnji številki smo objavili opozorilo Agencije za trg vrednostnih papirjev delničarjem oziroma kupcem delnic, na katere pasti morajo paziti pri nakupu delnic. Tokrat pa povzemamo novice o velikih sporih med notranjimi in zunanjimi delničarji v prenekaterih podjetjih, v katerih so doslej delili dobiček, kot kaže, bolj po okusu notranjih kot zunanjih lastnikov.

Znan je takšen spor med družbo Ateno in notranjimi lastniki ob delitvi dobička v Leku, zdaj pa je takšnih sporov, ki so se spremenili v tožbe na sodišču, več kot dvajset. Tožniki so praviloma institucionalni skladi, ki so pridobili v teh podjetjih svoj lastniški delež, zdaj pa jih tožijo zaradi delitve dobička v letih 1993 in 1994.

Značilna je izjava Petra Filipiča, direktorja kapitalnega sklada zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, v časopisu Finance. Ta sklad je vložil sedemnajst tožb: v polovici primerov skuša izpodbijati delitev dobička zato, ker so podjetja del dobička razdelila zaposlenim kot nagrado za dobro delo. V nekaj primerih so podjetja spreminjala statute, da bi uprava podjetja in zaposleni pridobili privilegirani položaji ali pa da bi spremenili razmerje pri glasovanju na skupščini delničarjev v svojo korist. V nekaterih podjetjih skuša Sklad izpodbijati delitev dobička pred končano privatizacijo, v nekaterih pa, ker so vodstva prikrivala pravi poslovni rezultat in dejanski dobiček, s tem pa oškodovala delničarje.

Kaže, da so največje težave v podjetjih, kjer so uprave in zaposleni 60-odstotni lastniki in zato neomejeni gospodarji. Filipič izraža bojazen, da bi v bodoče ob

takšni nezainteresiranosti zaposlenih in uprav za dobiček dobili nekakšen dogovorni kapitalizem in z njim neučinkovito gospodarstvo.

Na trnih glede dobička, ki bi se v Odškodninski sklad moral natekati iz podjetij, v katerih je sklad lastnik, je tudi direktor tega sklada Marko Prijatelj. Dobički iz solastniških deležev so namreč glavni vir za napajanje tega sklada, iz katerega bo treba denacionalizacijskim upravičencem izplačati za okoli 5 milijard mark v treh letih. Zato tudi ta sklad s tožbami izpodbija način delitve dobička v podjetjih, kjer je solastnik.

Da bi se v prihodnje lahko bolje upirali notranjim lastnikom podjetij, nameravajo skladi in družbe za upravljanje skleniti medsebojni dogovor o nastopanju v podjetjih, kjer imajo lastniške deleže. Hočejo namreč priti do računovodskih podatkov podjetij in radi bi dosegli, da bi revizijske hiše v svojih poročilih namignile, ali so kje skrivne izgube ali skriti dobički. Samo tako, pravijo, bi lahko zunanji lastniki ukrepali ustrezno in učinkovito tudi v podjetjih, ki poslujejo z izgubo. Zelo radi pa bi tudi dosegli, da bi za poslovni uspeh nagrade dobile samo uprave podjetij, ne pa tudi delavci, in sicer v obliki delnic podjetja. Zaposlene pa naj bi nagrajevali prek plač. Ali in kako bodo uspešni, ne pri skupnem in odločnejšem nastopanju, pač pa predvsem pri sklepanju dogovora, pa se bo kmalu pokazalo. Menda manjši investicijski skladi niso tako zelo zainteresirani za zelo aktivno solastniško vlogo kot paradržavna sklada in velike investicijske družbe.

B. R.

korist. Zato bomo naše izdelke še naprej prodajali pod blagovno znamko Iskra.«

Ali to pomeni izbruh nove »vojne« med obema podjetjema? V Iskri holdingu menijo, da ne, saj se oni ne bodo več spuščali v spopade. Čakajo samo na zaključek sodnih postopkov (tako kot v Iskraemecu), potem pa bodo zadevo spravili v predal. V tolažbo jim je tudi (po besedah Jožeta Gobca), da rzsodba vrhovnega sodišča menda ni uresničljiva, ker se nanaša na že leta

SOS TELEFON

za ženske in otroke - žrtve nasilja

Telefon:

061/97-82

061/441-993

vsak dan od 18. -23. ure

STOTNIJA PODJETIJ S CERTIFIKATOM ISO 9000

Ko je v začetku tega tedna podjetje Iskra Kondenzatorji prejelo potrdilo kakovosti ISO 9000, naj bi bilo to po besedah predsednika Iskre holdinga Dušana Šešoka že stoto slovensko podjetje, ki je prejelo to priznanje za kakovost poslovanja. Ne vemo, ali je podatek o stotni podjetij s tem potrdilom povsem točen, saj v zadnjem času slovenska podjetja, ki si pridobivajo to v svetu močno uveljavljeno zagotovilo, da njegov lastnik posluje po sodobnih in preizkušenih metodah kakovosti, »rastejo kot gobe po dežju«. Dejansko skoraj ne mineta dva, največ trije tedni, ko vzemo za novo dodelitev potrdila.

Pretekli teden je bilo posebej slovesno v Fructalu oziroma v Zemonu, kjer je sam predsednik države Milan Kučan izročil potrdilo (ali kot mu raje pravijo, »certifikat«) o kakovosti poslovanja direktorici ajdovskega Fructala Cvetani Rijavec. Fructal se je moral po izgubi jugoslovskega trga in surovinske baze, ki jo je imelo pretežno v drugih republikah bivše skupne države,

pobrali. Pri osvajanju drugih trgov pa je naletel na izjemno konkurenco tako glede kakovosti izdelkov (čeprav Fructalovi že prej sploh niso bili slabi) kot glede cene. Taista konkurenca pa zdaj prodira tudi na naš trg, in to z lahkoto, kot pravi direktorica Rijavec. Čeprav se Fructal zaradi dohodkovnosti deloma umika z zapadnih trgov in se usmerja na Vzhod, v podjetju ni bilo nobenega pomisleka o potrebnosti pridobitve certifikata ISO 9001. Fructal bo še vedno ostal tudi na zahodnih trgih, misli pa tudi na bodoče članstvo Slovenije v Evropski skupnosti, ko se bo treba soočiti s še večjim tržišnim izzivom.

Pred kratkim je certifikat ISO 9001 pridobil tudi zasebno podjetje Ikom iz Grosupljega, ki se ukvarja s proizvodnjo izdelkov za strojne instalacije, izdelavo posebnih orodij, montažo strojnih instalacij ter projektiranjem, svetovanjem in nadzorovanjem. Zgolj slučaj je, da je kakovost poslovanja, kar je podlaga za pridobitev certifikata, v obeh podjetjih opravila ista svetovalna organizacija: britanska firma

BWQ. Za zdaj, ko podjetja še delimo na zasebna in družbena, sodi Ikom med večja zasebna, saj ima 115 zaposlenih in skoraj deset milijonov mark prihodka. Za pridobitev certifikata ISO 9001 so se odločila pred poldrugim letom v pričrjanju, da je podjetje lahko uspešno samo, če je sposobno zagotavljati visoko kakovost izdelkov in storitev. Podjetje, ki posluje v okviru standardov ISO, pa je zagotovito skladno.

Tako je torej prebita »magična meja« stotih podjetij s certifikatom o kakovosti poslovanja. Napredovanje naj bi bilo še hitrejše, sodeč po zanimanju podjetij, tudi malih, za to potrdilo. In kajpak po objubi Iskre Holdinga, da bodo vsa njegova podjetja v dveh, treh letih pridobila enega izmed certifikatov ISO 9000 (za osvežitve spomina: certifikati ISO 9000 so štirje, uporabljata pa se v glavnem samo dva, 9001, ki zajema celovito podjetje, z vsemi njegovimi dejavnostmi, ter 9002, ki se dodeljuje podjetjem brez razvojnih sektorjev).

B. R.

Agonija Rimskih Toplic

ZDRAVILIŠČE ŽE PETO LETO POD KLJUČEM

Sredi leta 1991 so nekdanji pripadniki JLA zapustili Rimske Toplice. To je bil za krajane nadvse pomemben dogodek in obenem svojevrsten praznik, saj so si do tega leta lastili dragoceno naravno dediščino, zdravilno termalno vodo in izjemno klimo v tem kraju vedno tujci. Še najdlje Avstrijci. Po drugi vojni je bila okupator toplic jugoarmija, zdaj pa je – že peto leto – slovenska vojska.

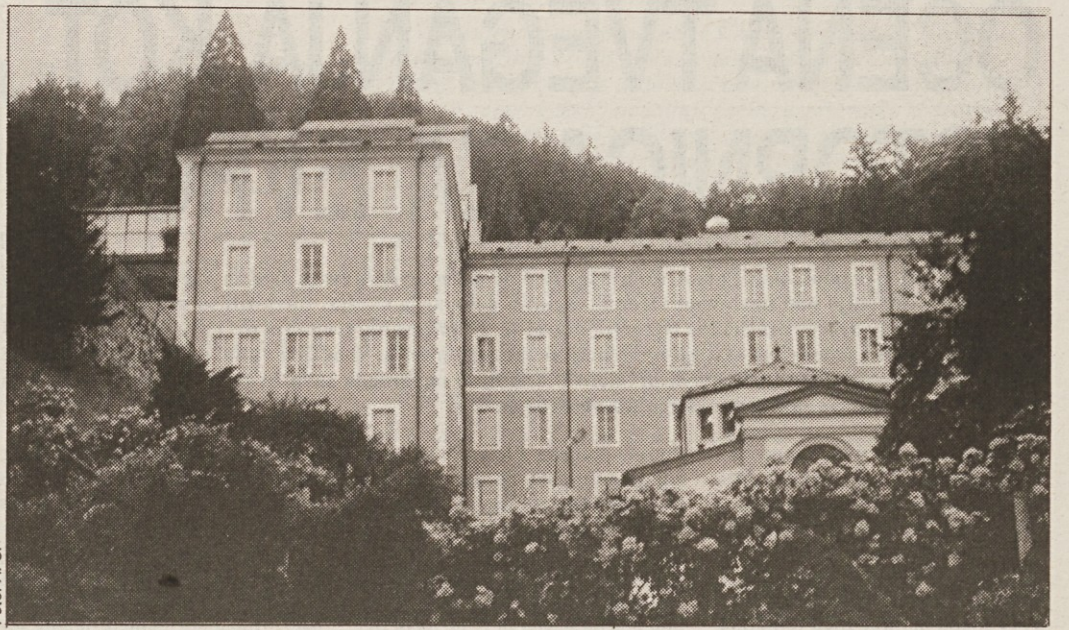
Zdravilišče z evropskim slovesom, ki mu je srbska soldateska ob svojem umiku začuda prizanesla in ni uničila oziroma odpeljala drage medicinske opreme, je še vedno pod ključem. Kajpak vse načinja zob časa. In vselej, ko ugasne dan, je na dlani, da bodo izdatki za ponovno oživetje vseh zdraviliških objektov in okolice večji, kot bi bili včeraj. To, da so ostali krajani, ki so jim bile toplice stoletja vir preživetja, brez zaposlitve in vsakdanjega kruha, pa je pri vsej zgodbi še najbolj boleče. Nikoli jim sicer ni bilo posebno lepo, saj so se morali klanjati tuji gospodi, pa vendar nikoli tako slabo, kot jim je danes.

In kdo je kriv za to, da zdravilna termalna voda že peto leto neizkoriščena odteka v Savinjo? Krajani prav gotovo ne. To drži kot pribito. Doselej so namreč ubrali že prav vse legalne poti in stezice, da bi zdravilišče oživel, pa je vse ostalo le pri besedah, obljubah in prelaganju odgovornosti. Ja, kdo bi si mislil, da bomo s tistim, kar premoremo, še veliko slabše gospodarili, kot so nekoč tujci. Ni kaj, v primeru Rimskih Toplic lahko z vso dogovornostjo trdimo, da so prišli domačini z dežja pod kap. Bolje je služiti tujcu, kot pa biti brez kruha, mar ne?

Na lanskoletni javni tribuni, ki so se je poleg krajanov udeležili še predstavniki Krških Zdravilišč iz Novega mesta, ljubljanskega Petrola in ministrstva za obrambo, so sicer slovesno podpisali, da bodo objekte obnovili in v razmeroma kratkem času na stečaj odprli vrata zdravilišča, pa se je spet zataknilo. Pravzaprav je bil razplet pričakovani, saj ni podjetja v Sloveniji, ki bi bilo pripravljeno le vlagati, medtem ko bi želi drugi. Po drugi strani pa zdraviliški turizem ni eno izmed tistih področij, s katerimi naj bi se ukvarjalo slovensko obrambno ministrstvo. Sicer pa naj razmišljamo tako ali nekoliko drugače, grenka resnica ostaja nespremenjena. Zdravilišče v Rimskih Toplicah še vedno sameva.

Neusmiljeno ga gloda zob časa, domačini pa se sleherni delavnik vozijo s trebuhom za kruhom kdo ve kam, pa čeprav imajo svojo »tovarno« takorekoč pred lastnim pragom. Ja prav škoda, da imamo takoimenovano demokracijo, vsaj zaenkrat, še vedno le na papirju.

Ne glede na žalostno in komaj verjetno kronologijo zdravilišča ob Savinji, vsi domačini še niso vrgli puške v koruzo. Po njihovem mnenju bi lahko h konstruktivnemu usklajevanju partnerjev pripomogla predvsem država, ki je lastnik zdravilišča. Zato so se spet odločili za organizacijo javne tribune, ki so jo naslovili »Rešimo slovitno zdravilišče«. Nanjo so povabili vse od predsednika vlade dr. Janeza Drnovška do Janka Deže-

Krajani Rimskih Toplic, ki že peto leto nemočno zrejo v edino svojo zapahnjeno »tovarno«, so sklenili, da bodo spet organizirali javno tribuno. Poimenovali so jo »Rešimo slovitno zdravilišče«.

laka, dr. Maksa Tajnikarja in ministra Jelka Kacina. Bila naj bi še pred koledarskim pričetkom zime. Če bodo krajani znova naleteli na gluha ušesa, bodo, kot obljublajo, organizirali cestno zaporo magistralne ceste Celje–Zidani Most.

Ob vseh zapletih, nesporazumih in neplodnih dogovorih o Rimskih Toplicah se vse bolj potrjuje misel, da je zdravilišče povsem v napačnih rokah. Če bi bilo v pravih, ne bi bilo zapahnjeno. Dober gospodar bi se še kako potrudil, da bi mu imetje

prinašalo dohodek, ne pa izgubo. Očitno pa mnogi, ki žive od državne proračuna, niso ravno najboljši gospodarji. Zakaj bi tudi morali biti, ko pa narod tako ali tako vse plača.

Andrej Ulaga

KAKO DO VEČJEGA IZVOZA SLOVENSKEGA VINA

Izvoz slovenskega vina na nemški trg je še precej skromen. Slovenija namreč v Nemčiji skorajda ni znana kot vinska dežela. Zato je ugotovitev, da kljub silni konkurenci na nemškem trgu še lahko najde kupce za svoja vina in s tem poveča svoj skromni tržni delež, spodbudna. Zapisana je tudi v strategiji izvoza slovenskega vina na ta trg, ki jo je pripravil nemški strokovnjak za marketing dr. Christoph von Nell.

Pobudo za pripravo strategije je lansko jesen dala poslovna skupnost za vinogradništvo in vinarstvo Slovenije skupaj z ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, njeno izdelavo pa je preko agencije Protrade financirala nemška vlada.

Avtor strategije ugotavlja, da so slovenska vina kakovostno enakovredna vinom drugih evropskih pridelovalcev, vendar je proizvodnja majhna, produktivnost v vinogradih je precej manjša kot v Nemčiji, in kletarska tehnika pri večini obratov na visoki in evropsko primerljivi ravni. V skoraj vseh kletah pa močno zaostajajo pri polnilnih linijah; zmogljivosti so večinoma prevelike in zato premalo izkoriščene, kar samo še povečuje stroške. Že res, da slovenski vinarji večino vina prodajo brez večjih težav doma, toda vključevanje v Evropsko unijo pomeni tudi pripravljenost na večjo konkurenco pri prodaji na domačem trgu, ugotavlja

Nell, ki je s svojo študijo brez oledševanja opozoril na vrsto pomanjkljivosti in zato na večje težave pri utiranju novih prodajnih poti. Nemški vinski trg je namreč, kot poudarja avtor strategije, ob ustaljeni in v zadnjem letu celo rahlo padajoči porabi vina že zasičen z vini, za kar imajo med uvoženimi zaslugi večinoma italijanska, francoska in španska vina. Toda kljub tako veliki konkurenci vidi možnost za izvoz. Za nemški trg naj bi bila zanimiva predvsem vina avtohtoni in manj znanih sort, kot so cviček, šipon, rebula, zelen in laški rizling.

M. Š.

ATRIS d.o.o.

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 40

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGATURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmogljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti.

Pišite nam ali telefonirajte na 061/131 00 33, int. 384, 385, 061/326–982 ali 322–975; naš telefaks je 061/326–982 ali 317–298, žiro račun 50101–601–92077 – Atris. Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15.30 ure.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

- ROGAŠKA SLATINA** – privatna hiša, kuhinja, tri dvoposteljne sobe, TWC. Cena za 4 osebe 50 DEM, za 6 oseb 80 DEM, turistična taksa ni vključena.
- VRŠNO**, gostišče GREGORČIČ – dvoposteljne sobe, sedemdnevni paketi ali vikend program, cena polpenzion 3.300 tolarjev, polnega pa 3.600 tolarjev.
- VELIKE BLOKE** – počitniški dom s 105 ležišči, štiriposteljne sobe. Cena polnega penziona je 25 DEM. Popusti za skupine.
- SLIVNIŠKO POHORJE** – počitniška hišica s tremi spalnicami za do 6 oseb.
- NOVIGRAD** – trisobno stanovanje, možnost bivanja za 5 oseb. Termini po 10. 10, cena 45 DEM.
- BLEDE – HOTEL JELOVICA** – dvo- in triposteljne sobe, polpenzion 44 DEM, doplačilo za polni penzion 12 DEM. Popusti: otroci do 2 let gratis, od 2 do 12 let 30% popusta.
- ROGLA** – garsonjera oz. dvosobno stanovanje, 55 oz. 65 DEM dnevno.
- KOPE** – garsonjera za 4 osebe, cena 52 DEM dnevno.
- KRANJSKA GORA** – garsonjera za 4 osebe, cena dnevnega najema 65 DEM. Stanovanje za 6 oseb 72 DEM.
- RADOVLJICA** – počitniški dom za ca. 40 oseb, dvoposteljne sobe, polpenzion 3.950 SIT, možnost za šolo v naravi.
- KRANJSKA GORA – PENZION SATURN** – nad jezerom Jasna, dvo- tri- ali štiriposteljne sobe, TWC, polpenzion 39 DEM.
- ČATEŽ – POČITNIŠKE HIŠICE** – od 4 do 6 oseb, termini od 1. do 21. oktobra in od 13. do 27. oktobra, cena od 72 DEM dnevno.
- MORAVSKE TOPLICE** – bungalov za 4 osebe, v času od 1. oktobra do 20. decembra, enotedenski paketi – cena 54 DEM na dan.
- POKLJUKA** – DVO ALI ŠTIRIPOSTELJNI APARTMAJI – dnevna soba, spalnica, kuhinja, kopalnica. Cena dnevnega najema 55 oz. 72 DEM. Počitniška hiša za 6 oseb – najem 100 DEM na dan.
- BOVEC** – Kaninska vas – garsonjere oz. enosobna stanovanja, cena 55 oz. 72 DEM. Tedenski termini od 28. septembra do 20. decembra po dogovoru.
- MOST NA SOČI** – APARTMAJI – za 4, 6 ali 9 oseb. Cena 70, 85 oz. 110 DEM.

17. **VELIKA PLANINA** – planinske kočje za 4 ali 8 oseb, cena od 50 do 85 DEM.

18. **RATEČE – PLANICA** – počitniški dom s 23 ležišči, cena polpenzion na 35 DEM, polnega penziona pa 41 DEM.

POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO

- Počitniške hišice** v Čatežu, Atomskih toplicah ali Moravskih toplicah, Banovcih, Ptujskih toplicah, Rogli, Krvavcu, Kaninu, Bohinju ali Kranjski Gori za vsa obdobja.
- Lastnike počitniških domov** v slovenskem Primorju ali v hrvaški Istri, ki bi dali objekte v najem, vabimo, naj nam posredujejo ponudbe tudi že za leto 1996.

B. SINDIKALNI IZLETI

Sindikalne organizacije ali kar tako oblikovane skupine vabimo, naj nam posredujejo svoje želje za družabni ali strokovni izlet ali potovanje doma ali v tujino. Možnost plačila v 2 obrokih.

- BUDIMPEŠTA** – tridnevni izlet za vikend ali pa kar tako za skupine 40 do 50 oseb. Avtobusni izlet v Budimpešto, ogled znamenitosti madžarske prestolnice, poldnevni obisk tipične kmetije v madžarski stepi z družabnim delom izleta, tretji dan na povratku v Ljubljano ali v kraj, od koder je skupina, kosilo v čardi. Cena 245 DEM, plačljivo v dveh obrokih.
- ENODNEVNI IZLET PO BELI KRAJINI** preko Muljave in Žužemberka, obisk metliške kleti, naselja Adlešiči, kosilo na poznani kmetiji pri ŠKALOVIVH v Cerovcu. Idealno za 45 oseb.
- OTOČEC** – posebni programi oddiha in rekreacije. Teniška igrišča, jahanje, čolnarjenje, gorska kolesa, ribolov, rafting, plavanje, plesne zabave in igralnica.
- ANKARAN, STRUNJAN, PIRAN** – ribji piknik, 3 ure vožnje z ribiško barko, maksimalno 40 oseb. Za sindikalne skupine oblikujemo poseben program. Cena izleta s piknikom in prevozom je 4.000 tolarjev na osebo.
- VIPAVA** – ogled Vipavskega križa, Biljanskih vinogradov, grobnice Burbonov in doživetje gostoljubnost domačinov in njihovih bogato založenih kašč in kleti. Po večerji odhod proti domu. Cena 2.500 tolarjev na osebo brez prevoza.
- ISTAMBUL – BURSA** – odhod 26. oktobra ali 2. novembra. Štiridnevni izlet, avionski prevoz, nočitve z zajtrkom. Cena 505 DEM na osebo.
- GOSTILNA PRITONETU** – Breg na Ptuj, možnost nočitve za 24 oseb, odlična gostinska ponudba tudi za večje skupine. Pokličite 062/772–376.

POSEBNO OBVESTILO: Sindikalnim organizacijam na šolah sporočamo, da imamo v času jesenskih počitnic pripravljene 3 do 4-dnevne izlete v Rim, Pariz, Budimpešto, London, po vaši želji pa tudi drugam. Pokličite nas čimprej.

C. ORGANIZACIJA SEMINARJEV

Posebna ponudba ATRISA in Hotela KOMPAS v Bohinju. Organiziramo eno- ali večdnevne seminarje za 15 do 70 udeležencev. Cena penziona 4.350 tolarjev. Tehnična oprema je zagotovljena.

D. SEJMI IN STROKOVNA POTOVANJA

- PARIZ – EQUIP-AUTO** – mednarodni strokovni sejem avtomobilske opreme od 13. do 19. oktobra. Cena tridnevnega ogleda sejma z avionskim prevozom je 980 DEM na osebo.
- LASVEGAS** – največji računalniški sejem na svetu. Sedemdnevni program, nočitve, sejmski program. Odhod 12. 11., cena 1.485 USD.
- FRANKFURT – FI** – prehrabeni sejem, tridnevni ogled v času od 7. do 9. novembra z avionskim prevozom, cena 1.100 DEM.
- DÜSSELDORF – MEDICA** – svetovni medicinski forum, medicinski sejem in kongres v času od 22. do 25. novembra. Štiridnevna udeležba, avionski prevoz, cena 1.350 DEM.
- FRANKFURT** – knjižni sejem v času od 11. do 16. oktobra. Štiridnevni obisk sejma z avionskim prevozom stane 1.200 DEM.

E. NAJEM KONGRESNIH ŠOTOROV – velikost 800 m², cena 9.20 DEM/m². Kličite 061/741–466.

F. NAJEM ALI NAKUP POČITNIŠKE ENOTE

Za več let najamemo počitniški dom v Slovenskem primorju, na Gorenjskem ali v hrvaški Istri.

G. REZERVACIJE AVIJSKIH ALI LADIJSKIH VOZOVNIC

H. VELIKA POTOVANJA

- ZAHODNI PACIFIK – LOS ANGELES, HAVAJI, NOVA ZELANDIJA, FIDŽI in TAHITI**. Potovanje traja 25 dni, odhod 27. decembra – cena na osebo 7500 DEM.
- JUŽNA AMERIKA – PERU, BOLIVIJA in BRAZILIJA**. Potovanje traja 16 dni. Odhod 20. decembra – cena 4300 DEM na osebo.

I. POSEBNA POSLOVNA POTOVANJA – organiziramo ob skupni pripravi osebnega programa.

Informacija gostom Atrisa

PLAČILNI POGOJI: Ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40% celotnega zneska. Pri odpovedi nad 20 dni pred odhodom za že rezerviran termin zaračunamo stroške poslovanja in druge stroške; najmanjši znesek stroškov odpovedi je 4.000 tolarjev, pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spreminjajo za več kot 7%. Po plačilu gostje prejmejo našo napotnico. V primeru, da naše napotnice ne prejmete z dne pred odhodom, nas nujno pokličite.

Pri posebnih akcijah znižano ceno aranžmaja je potrebno takojšnje 10% plačilo, ki se obravnava kot kavcija, ob odpovedi se znesek ne vrača.

Programi v tujini obravnavamo v skladu s splošnimi navodili potovalne agencije, ki je organizator potovanja, in jih gostje prejmejo ob prijavi. Prijava je sprejeta, ko je vplačanih 30% cene aranžmaja. Reklamacije v skladu s turističnimi uzancami rešujemo sporazumno.

ATRIS je povsod, kjerkoli ste.

Metod Zalar, direktor borze

OCENA TVEGANJA KOT VSTOPNICA ZA EVROPO

Prejšnji teden je potekalo v Portorožu tretje državno posvetovanje zveze društev varnostnih inženirjev in tehnikov Slovenije pod naslovom Ocena tveganja delovanja okolja. Udeležili so se ga tudi predstavniki s področja varstva pri delu iz Nemčije in Italije. Ocenjevanje tveganja pri ravnanju z nevarnimi snovmi, Evropska usmerjenost k humanizaciji delovnega okolja, škodljivi vplivi delovnega okolja pri nastanku okvare hrbenice, Varnost pri delu in instituti socialnega zavarovanja – to je le nekaj tem tega izredno zanimivega dvodnevne posvetovanja.

Največ razprav pa je na posvetovanju povzročil referat prof. dr. Primoža Gspana Presoja varnosti v smislu direktive Evropske unije 391.

Direktiva o uvajanju ukrepov za spodbujanje napredka varnosti in zdravja delavcev (Direktiva EU št. 391) spada namreč med temeljne dokumente za uvajanje varstva in zdravja delavcev v Evropski uniji. Omenjena direktiva določa med drugim, da je delodajalec dolžan v vseh ozirih zagotavljati varstvo in zdravje pri delu in navaja nekaj načinov, kako delodajalec to svojo dolžnost izpolnjuje.

Najpomembnejši del direktive EU 391 je zahteva po ovrednotenju in oceni tveganja za varnost in zdravje delavcev. Takšna ocena ni omejena na podjetja in ustanove določene velikosti in dejavnosti, ampak je čisto vsak delodajalec dolžan razpolagati z oceno tveganja.

Značilni sta dve spoznanji, in sicer, da ocena varnosti ni privilegij le velikih podjetij, saj iz zahteve niso

izvzeta podjetja z le enim ali malo zaposlenimi, tudi ne obratne delavnice, storitvena podjetja. Kar pomeni, da jo mora imeti tudi vsak frizer, mesar, vsak manjši lesni obrat. Ocena tveganja se ne nanaša samo na nova podjetja, ampak prav na vsa. Skratka, takšna ocena ni le obvezni del novih investicij, ampak jo mora delodajalec preprosto imeti.

Smisel ocene tveganja je tudi v tem, da mora omogočiti čimbolj praktično izvajanje varstva pri delu, ki nikakor ne sme prerasti v formalnost.

Po skoraj šestih letih od sprejema direktive 391 tudi članice EU tega področja ne obravnavajo enako in zato prilagajajo njeno izvajanje lastnim izkušnjam in tradicijam. Vsem pa je skupno to, da zahtevo o oce-

Višje vsebnosti škodljivih snovi

Pri meritvah koncentracij škodljivih snovi v zraku in na delovnem mestu, ki jih opravljajo strokovnjaki zavoda za varstvo pri delu, se mnogokrat izkaže, da so koncentracije višje od dovoljenih, ugotavlja dipl. inž. kemije dr. Maja Metelko. Vzroki za to so največkrat predvsem neustrezni, pokvarjeni, zamašeni sistemi za odsesavanje škodljivih snovi na samem viru sproščanja in prezračevalni sistemi, neustrezna organizacija dela in delovnih postopkov, slaba higiena delovnih prostorov, premalo znanja o ravnanju z nevarnimi snovmi, neobveščeno delavcev o nevarnostih, ki jih prinašajo določene snovi, in podobno.

Zanimivo pa je predvsem to, da je večina naštetih težav dokaj enostavno rešljiva in tudi ne zahteva velikih finančnih vlaganj, le poslušaj za kaj takega v podjetjih ni.

Zaskrbljujoče je, da se v podjetjih vse manj nadzira izpostavljanje delavcev škodljivim snovem. Veliko podjetij opravi meritve na zahtevo inšpektorja.

PLAČE RASTEJO ALI ZAOSTAJAJO?

Na izjave z zadnje tiskovne konference ministra za zdravstvo o povprečnih plačah v zdravstvu in vrednotenju dela zdravnikov sta se te dni odzvala Sindikat zdravstva in socialnega varstva in Fides, sindikat zdravnikov in zobozdravnikov.

Pri navajanju podatkov iz analize polletnega poslovanja slovenskih bolnišnic je namreč dr. Janez Zajec poudaril, da se je bruto osebni dohodek zaposlenih v bolnišnicah v pol leta povečal za 41 odstotkov in je v povprečju 135.105 tolarjev, največje povečanje pa so zabeležili v bolnišnicah, ki nakazujejo izgubo.

»V sindikatu zdravstva in socialnega varstva Slovenije smo začudeni in zaskrbljeni, saj se je s področja javnega sektorja le minister za zdravstvo odločil spregovoriti o visokih plačah svojih zaposlenih, in to v trenutku, ko se sindikati z vlado pogajamo o povišanju izhodiščne plače in dopolnitvah panožne in poklicne pogodbe,« je rekla generalna sekretarka sindikata Nevenka Lekše.

Tako objavljeni podatki namreč samo škodijo prizadevanjem za ureditev gmotnega položaja zaposlenih, saj so bili posredovani brez ustreznega komentarja, kot denimo: kakšna je dejansko neto plača strojne, zdravstvene tehnika, višje medicinske sestre, splošnega zdravnika in zdravnika specialista za poln delovni čas in koliko prejme posameznik za dodatne oblike in pogoje dela oziroma dežurstva ter vodenje.

Prav tako bi bilo treba povedati, za katero obdobje in na katero osnovo se nanašajo izračunani procenti povišanja in za katere dejavnosti. Nerazumljivo pa je med drugim tudi to, zakaj ravno delavci s področja zdravstva in socialnega varstva niso dobili plačanih zakonitih zamudnih obresti za nižje plače v obdobju junij 1992 – januar 1993.

Po mnenju dr. Konrada Kuštrina, predsednika Fidesa pa so podatki o 41-odstotnem povečanju plač v zdravstvu in bruto povprečnih plačah zavajanje javnosti. Če so po izjemnosti, zahtevnosti in odgovornosti poklica zdravniki uvrščajo med najuglednejše poklice, zakaj se potem po materialni plati ne morejo postaviti ob bok odvetnikom, sodnikom, državnim funkcionarjem, poslancem. Zdravnik specialist z desetletno delovno dobo zasluži približno 100.000 tolarjev neto za redno delo, vključno z dodatkom

za delovno dobo. Specialist s 30 letno delovno dobo pa približno 130.000 tolarjev.

Ob tem pa dr. Kuštrin dodaja, da je v Sloveniji zdravnikov na število prebivalcev manj kot v zahodnih državah, obolenost pa nič manjša. To pa pomeni, da morajo delati več.

Kot navaja Fides, so poseben problem dežurstva in druge oblike zagotavljanja neprekinjenega zdravstvenega varstva. Dežura okrog tretjina slovenskih zdravnikov, ki prebijejo v javnih zavodih povprečno štiri do šest dodatnih dni in noči na mesec. Ob tem je treba povedati, da je delo čez poln delovni čas, torej tudi v dežurstvu, delo in ne prisotnost, kot razlagajo tisti, ki režejo kruh zdravnikom. Naš cilj ostaja nespremenjen, za pošteno delo pošteno plačilo, torej za zdravnika specialista tri povprečne plače v gospodarstvu, zaključuje predsednik Fidesa.

M. F.

Posvetovanje Ocena tveganja delovanja okolja, ki je bilo prejšnji teden v Portorožu.

ni varnosti jemljejo resno, da bi dosegli čim učinkovitejšo varstvo pri delu. Učinkovita ocena tveganja je tudi eden od številnih zahtev za vstop v družino evropskega združenja in je ne kaže zanemarjati.

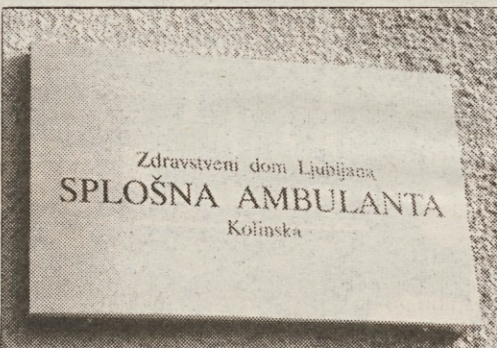
V evropsko združenje naj bi nas

pripeljala tudi nova zakonodaja s področja varstva pri delu, kjer bo treba to področje ustrezneje opredeliti. Spoštovanje direktive EU 391 v zahodni Evropi danes ni plod ljubezni do delavcev ali etičnih načel, ampak trda ekonomska nuja,

ki jo narekuje konkurenčnost in možnost preživetja. Zato ekonomske učinke varstva pri delu v razvitem svetu, ki je podvržen ostri konkurenci, zlasti v zadnjem času intenzivno proučujejo. Pri nas pa...

Marija Frančeskin

ODPRLI OBRATNO AMBULANTO

Na prste leve roke bi lahko prešteli, koliko obratnih ambulant, ki delujejo preventivno in kurativno, je sploh še v Sloveniji. Kot je povedala dr. Mateja Tominec, spada ambulanta pod okrilje Zdravstvenega doma Ljubljana in je odprtega tipa. V njej se bo zdravilo po dosedanjih podatkih okrog 1400 pacientov, v glavnem delavcev iz Kolinske, pa tudi sosednjega Saturnusa, ker imajo svojih delavcev premalo. Saturnus je svojo obratno ambulanto ukinit, tako kot večina podjetij v Sloveniji.

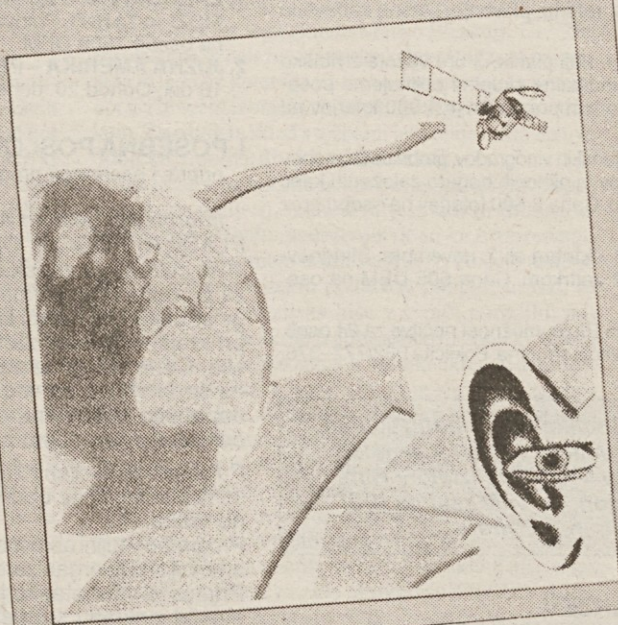
Glavni namen takšne obratne ambulante je skrb za manjšo izgubo delovnega časa, saj zdravnik bolnika takoj pregleda in ga po potrebi napoti na nadaljnje zdravljenje. »Dober delavec mora biti zdrav, zadovoljen, da lahko ustvarja,« je dejal Alojz Deželak, generalni direktor Kolinske.

Obratna ambulanta v Kolinski

Tudi v Kolinski je glavni namen poslovanja dobiček. Toda pri tem nikakor ni na zadnjem mestu misel na človeka, ki ta dobiček soustvarja. In – medtem ko druge obratne ambulante zapirajo, so minuli četrtek v tej tovarni odprli prenovljene prostore splošne in zobne ambulante, ki so Kolinsko veljali prek 400.000 mark. V zvezi s tem so pripravili tudi manjšo slovesnost, ki se je udeležil tudi predsednik ZSSS Dušan Semolič, najzaslužnejšim za to področje pa podelili zlate značke.

dr. Adam Purg OBVEŠČEVALNE SLUŽBE

... Delo odlikuje skrb za nadaljnjo graditev države in njene suverenosti ter želja po oblikovanju visokoprofesionalne obveščevalne službe. Avtor spoštuje dosežke tujine, ki pa jih po nepotrebnem ne favorizira. Je nasprotnik mehničnega prenašanja tujih izkušenj v naše razmere. Išče in najde kompromis med množico tujih rešitev in slovensko prakso. Ves čas se zaveda dejavnikov, ki determinirajo slovensko stvarnost.

... Delo je rezultat vestnega, načrtnega, sistematičnega ter teoretičnega in znanstveno zaokroženega proučevanja. Predstavlja soliden prispevek ne samo stroki, temveč tudi sodobni politološki znanosti.

... V pravem času je prišlo v javnost ustrezno znanstveno delo, ki popravilja mučen občutek kvazi poznavanja, degradiranih in večinoma depelasiranih razprav v javnosti o problemu organiziranja in delovanja obveščevalnih služb pri nas.

dr. Andrej Anžič

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) ..... izvod(ov) knjige avtorja dr. Adama Purga OBVEŠČEVALNE SLUŽBE (a 3.500 SIT + 5% prometni davek).

Naročeno pošljite na naslov: .....

Ulica, poštna št., kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku.
2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju.

Naročeno, dne: ..... Podpis naročnika: .....

Stečaj Adrie Caravan

OŠKODOVANJE UPNIKOV

Stečaj Adrie Caravan (AC) je s poslovnega zornega kota zgolj »pravno-tehnična« operacija, ki naj bi bodočo proizvodnjo prikolic v največji možni meri razbremenila starih in nevzdržnih upniških bremen. To je pozitiven cilj stečaja. Njegova negativna posledica pa je neposredno oškodovanje upnikov. Lahko celo zapišemo, da je stečaj AC zgolj oblika oškodovanja upnikov.

Takšni ugotovitvi v prid je tudi trditev stečajnega upravitelja Janca Pezdirc, po kateri njegova naloga ni skrbeti za nadaljevanje proizvodnje v AC, temveč zgolj izvedba stečajnega postopka. Proizvodnja prikolic po posebni pogodbi med AC in Adrio Mobil (AM), ki je neke vrste by pass podjetje v lasti Sklada za razvoj, v slednjem že poteka. Stečaj tudi v nobenem primeru ne more prizadeti nekdanjega hčerinskega podjetja AC Plastofarma iz Šmarjete, ki ga je kupil sedanji direktor Franc Gregorčič. Po njegovih besedah podjetje dobro posluje in veliko izvažajo, proizvodnja oken za prikolic pa je samo en del njihovega programa. Gregorčič upa, da bo proizvodnja prikolic nemoteno tekla v AM, ki ga po plačevanju in v drugih pogledih ocenjuje kot dobrega poslovnega partnerja. Povsem odprto pa je vprašanje, kaj se bo zgodilo s podjetjem Podgorje d. d. iz Sentejere, ki je v lasti AC. Glede tega velja omeniti tudi podjetja v tujini, ki naj bi se osamosvojila, vendar ni jasno, kakšne so njihove kapitalske povezave z AC.

Kljub temu pa se omenjena operacija, ki je vzniknila na zelniku Sklada za razvoj, le ne utegne izteči tako gladko, kot so si jo zamislili njeni kreatorji. Anton Pezdirc je v prav pomenljiv: »Najemna pogodba je neprimerna, zato bom v ponedeljek vodstvu AM ponudil novo. Bojim se, da bodo težave, vendar je najem prostorov po obstoječi pogodbi krepko podcenjen. Moja dolžnost kot stečajnega upravitelja je, da zavarujem premoženje.«

Pezdirc govori o premoženju, ki naj bi bilo osnova za formiranje stečajne mase. Zanimivo pa je, da v tem pogledu nihče

ne govori o delavcih, ki bodo prav gotovo največji oškodovanci.

Kot zdaj kaže, naj bi v Novem mestu letno izdelali še vedno kakih 3500 prikolic. To je sicer veliko manj kot nekoč (leta 1980 so v Adriu izdelali kar 25.750 prikolic in z njimi pokrili kar 11-odstotni delež), vendar je pri tem treba vedeti, da prikolica v Evropi danes ni več tako konjunktorni izdelek, kot je bila nekoč. Te številke govore, da bo tudi močno okrnjena proizvodnja prikolic še vedno potrebovala delavce. Vprašanje pa je: koliko?

Znano je, da je imelo svojčas v AC kruh več kot 2000 delavcev. Številka se je od leta 1992 zaradi znanih težav stalno zmanjševala. Ob uvedbi stečaja je bilo v tovarni zaposlenih še 338 delavcev, od katerih je 202 prevzela AM, pet jih je ostalo v AC, medtem ko je preostalih 131 pristalo na zavodu za zaposlovanje. Glede tega lahko le ponovimo znano dejstvo, da je vodstvo podjetja po direktivah Sklada za razvoj z odvečnimi delavci ves čas delalo kot svinja z mehomo, kar je sramota za Slovenijo, še zlasti pa za njeno vlado, varuha človekovih pravic in še koga.

Stečaj AC je bil očitno dobro pripravljen. O tem zgovorno pričajo nekateri manevri, katerih cilj je bil, da se v podjetju proda vse, kar je vrednega in kar bi morebiti služilo bodoči proizvodnji, hkrati pa se nanj naloži ves »balast«, v kar se, človek ne more verjeti, v Novem mestu štejejo tudi delavci. To velja tako za neizplačane terjatve že odpuščenih delavcev kot za tiste, ki so zdaj brez vsega ostali na cesti oziroma na zavodu za zaposlovanje. Podatke, da so poleti večino delavcev iz AM

ponovno in nezakonito premestili v AC, pove vse. Vanja Vizjak, pravnica na območni organizaciji ZSSS v Novem mestu, je že konec junija opozarjala sindikat podjetja AC, da bodo »posledice te prerazporeditve za delavce lahko usodne. Če prisilna poravnava za Adrio Caravan ne bo uspešna, bo sodišče nadaljevalo

postopek za stečaj. Ta pa za delavce pomeni prenehanje delovnega razmerja, ki ga ne bi izgubili, če bi obdržali delovno razmerje v AM.« Po njenem mnenju so bili delavci zavedeni, tako ravnanje pa je vredno obsojanja, vse kritike in zasluzi ustrezno ukrepanje. Seveda je odveč poudarjati, da razen območne organizacije ZSSS ni nihče ukrepal. Pa tudi sam sindikat v Novem mestu je bil spričo pravne anarhije, ki jo mirno gledata ministrstvo za pravosodje in Drnovškova vlada,

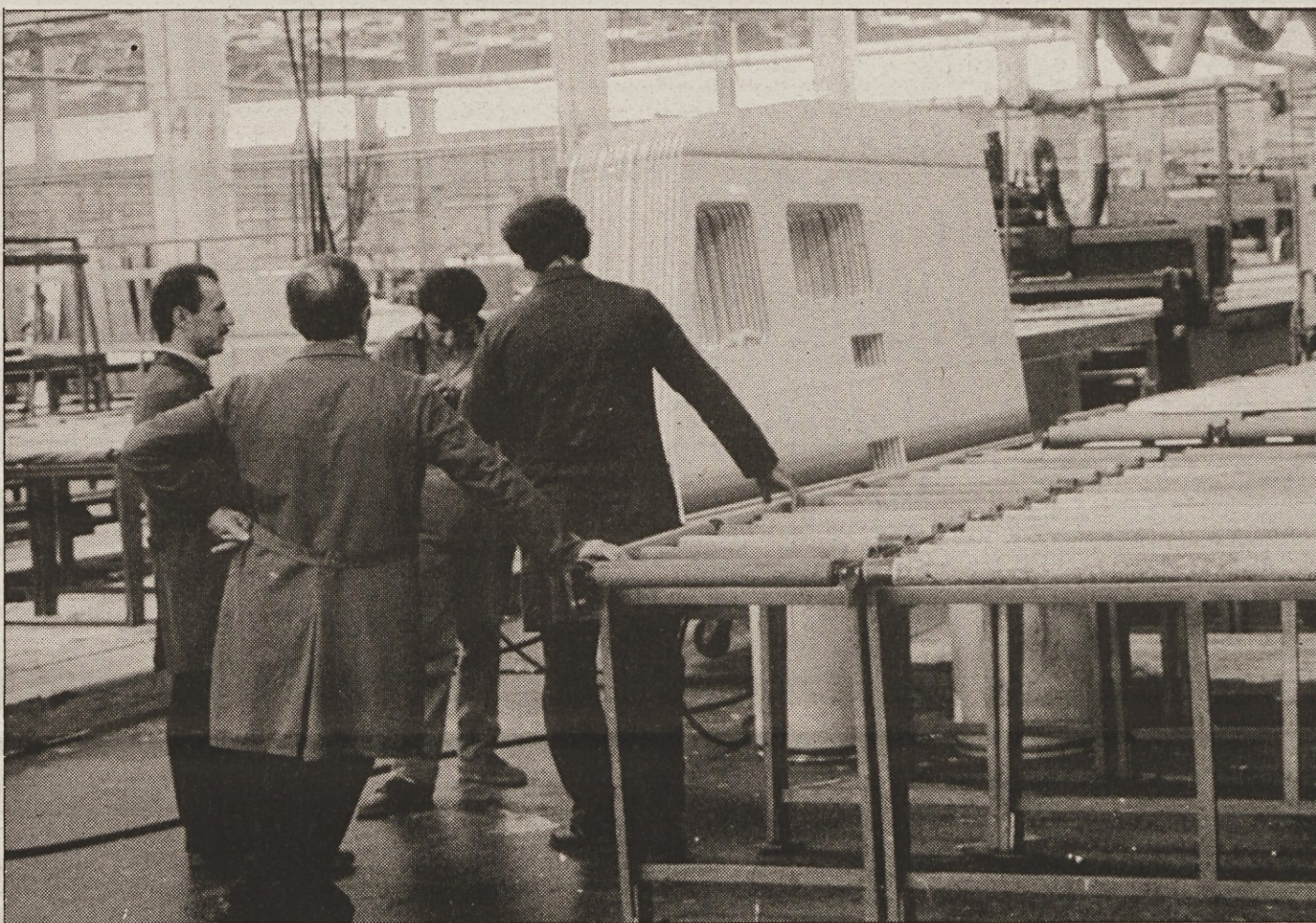
»Sklenjeno delovno razmerje v Adriu Caravan bo sedanjim delavcem Adrie Mobil nudilo enake pravice in enak nivo socialne varnosti, kot je bodo deležni ostali delavci Adrie Caravan. To pomeni, da bo nadaljnji način razreševanja kadrovske strukture enoten tako z vidika ukrepov, kot z vidika pravic vseh delavcev zaposlenih na programu Adrie Caravan.

Vztrajanje na dosedanjih organiziranosti in konstrukciji Adrie Mobil bi pomenilo, da bi Adria Caravan ugodneje in z boljšimi pogoji razreševala svojo kadrovske strukturo, delavci Adrie mobil pa bi z nekajmesečnim zamikom izviseli z bistveno manjšimi pravicami, kar smatramo, da ne bi bilo pošteno do delavcev...«

Tako je v obrazložitvi ukrepov ob premestitvi delavcev iz AM v AC zapisal glavni direktor AC Danilo Plesničar. Danes je vsakemu od odpuščenih delavcev po stečaju jasno, da se je zgodilo ravno nasprotno.

docela nemočen. Kljub ogromnim naporom ni dosegel praktično nič. To pa je točka, na kateri se začne nezaupanje članov v moč svoje sindikalne organizacije, kar pa se ne more rešiti v Novem mestu.

Prav gotovo je, da ob takšnem kršenju zakonodaje, kot smo ji priča v tem primeru v Novem mestu, vodstvo SKEI kot tudi centrala ZSSS ne bi smela stati križem rok.

Kdo je član Sveta RTVS: Lado Pohar ali dr. Mišo Jezernik

MEGLA ZA EKSRANOM

Novi člani Sveta RTV Slovenija se z izvolitvijo čutijo počaščene in so polni ustvarjalnega žara. Tako Jure Pengov pravi: »Prepričan sem, da bo novi Svet RTVS veliko bolj kot doslej omogočal reševanje problemov, ki so odsev tistih, za katere delamo – to je javnosti v najširšem pomenu besede. Prejšnji sestavi to ni bilo dano. Tudi če bi si tega želela, ne bi mogla, saj so svet sestavljali predvsem vidni in vplivni predstavniki političnih strank. Zdaj je drugače: 15 od 25 članov zastopa različna društva, zveze, združenja, svete in verske skupnosti, torej interese, ki so veliko širši od strankarskih. S tem jedrom se naš svet približuje organom, kakršne poznajo v razvitih zahodnih demokracijah, telesom, v katerih ima plačnik storitev prvo besedo pri upravljanju. Celo pet mest, ki jih je državni zbor namenil strankam, zasedajo ljudje brez vidnih političnih funkcij. To je dobro.«

Naivni upokojenci (in Miša Molk)

Nič manj »zanesenjaška« ni Miša Molk, ko ugotavlja: »Ni toliko nevarno skrivati se za politiko kot uporabljati njene mehanizme tam, kjer načrtno zamegljujejo žgoče programske probleme naše hiše, pravzaprav težave in omejevanja njenih delavcev. Tu je meglja najgostejša. In že pri prvih poskusih redčenja

meGLE bo jasno, do kod seže moč posameznih članov novega Sveta RTV Slovenija.«

Miša Molk še pravi, da sicer »ni ne politik ne don Juan«, vendar pa je le – kljub izkušnjam v stikih s politiki in javnostjo – še vedno precej naivna. V 16. členu zakona o Radioteleviziji Slovenija je sicer izrecno rečeno, da »za člane Sveta RTV Slovenija ne morejo biti imenovani poslanci, člani državnega sveta, državni funkcionarji in člani vodstev političnih strank ter osebe, ki so zaposlene v RTV Slovenija oziroma so bile zaposlene v RTV Slovenija v preteklih letih« – vendar, ali ne morejo poslanci in še kdo izmed strankarskih veljakov vplivati na programsko politiko RTV Slovenija še kako drugače, kot le s sedenjem na sejah Sveta RTVS? Kaj drugega neki kot pritisk na zaposlene novinarje v TV hiši naj bi pomenilo njihovo »nadiranje« televizijskih poročevalcev z zasedanj državnega zbora, ki da ne oblikujejo svojih sporočil javnosti le v obliki informacije, temveč dogodke v parlamentu tudi komentirajo (v istem stavku, kaj hujšega!). Naiven je bil tudi Koordinacijski odbor organizacij in strank upokojencev Slovenije, ki je imel (dobil) pravico imenovati v Svet RTVS svojega predstavnika in predlagal Lada Poharja, a kaj, ko je prišlo pri objavi zakona o Radioteleviziji Slovenija do napake (popravljen 31. 5. 1994) in njegove izvolitve na seji Koor-

dinacijskega odbora organizacij in strank upokojencev Slovenije Svet RTVS ni potrdil, češ da je Lado Pohar bil nekoč zaposlen na RTV Slovenija. Zato pa namesto njega, »po hitrem postopku«, imenovali dr. Mišo Jezernika. Vendar se sklepni del besedila zakona, ki zožuje možnosti kandidiranja nekdanjih zaposlenih na RTVS, glasi: »v preteklih treh letih«, Lado Poharja pa ni na RTVS Slovenije že več kot deset let in je torej izvolitev dr. Miše Jezernika, ki ga zdaj v Svetu RTVS »nadomešča«, neveljavna! »Zadeva« bi moral »vzeti v roke« Žarko Petan kot odgovorna oseba tudi za uresničitev te naloge, pa doslej še ni pokazal volje za to.

Ivan Sisinger dregnil v vlado brez učinka

Še več, »zadeva« je morala priti v parlament kot poslansko vprašanje, ki ga je vladi zastavil Ivan Sisinger (tudi kot predstavnik Koordinacijskega odbora organizacij in strank upokojencev Slovenije). Glasi se: »Sprašujem Vlado Republike Slovenije in njen pristojni resorski organ, to je Urad za informiranje, zakaj ni upoštevan kadrovske predlog koordinacijskega odbora upokojenskih organizacij in strank, ki so Lada Poharja imenovali neposredno v Svet Radio-televizije Slovenije, v skladu z veljavnim 16. členom zakona o Radioteleviziji Slovenije. V Svetu RTV

ima še naprej mandat g. Mišo Jezernik, in to v imenu upokojencev, čeprav ga ti niso predlagali niti imenovali, kot to zahtevajo določila že omenjenega zakona RTV.

Iz ugotovljenega nespomo izhaja, da ima g. Mišo Jezernik očitno nezakonit mandat v Svetu RTV Slovenije, zato zahtevam od pristojnega urada vlade za informiranje, da navedeno nezakonito stanje na tem področju nemudoma odpravi v Svetu RTV tako, da od pristojnega organa upravljanja zahteva takojšnjo sprožitve razrešitve navedenega kadrovskega problema v skladu s 16. in 17. členom zakona o RTVS in da v Svetu RTV deluje imenovani član kot predstavnik koordinacijskega odbora in organizacij strank upokojencev Slovenije g. Lado Pohar.«

V zvezi s tem vprašanjem je vlada RS (poslanec) odgovorila oziroma pojasnila: »Zakon o RTV Slovenija je bil objavljen 8. aprila, veljati pa je začel 23. aprila lani. Pri objavi zakona v Uradnem listu št. 18/94 je nastala napaka v besedilu 16. člena, in sicer v 4. točki, ki določa, da po tej točki v Svet RTV Slovenije ne morejo biti imenovane osebe, žki so bile zaposlene v RTV Slovenije v preteklih letih'. Pravilno besedilo te določbe bi se moralo glasiti: živ preteklih TREH letih' (popravek je bil objavljen v Uradnem listu št. 29 dne 31. maja lani).

Zaradi zmotne objave zakonske norme je eden od kandidatov, g.

Lado Pohar, umaknil kandidaturu, do česar pa ob pravilni objavi besedila zakona ne bi prišlo.«

Prekladanje papirjev brez jasnega odgovora

Koordinacijski odbor organizacij in strank upokojencev Slovenije je za tolmačenje nastalega zapleta v zvezi z objavo popravka in umikom kandidature – zaradi napake pri objavi besedila zakona – zaprosil Sekretariat Državnega zbora za zakonodajo in pravne zadeve, ki pa ga je napolnil za pojasnilo na Urad vlade RS za informiranje. Urad je pojasnilo oziroma pravno mnenje poslal Koordinacijskemu odboru avgusta lani; v tem mnenju je urad zavzel načelno stališče:

»V pravni teoriji je uveljavljeno stališče, da se popravek šteje za sestavni del zakona od sprejema zakona oziroma da je ne glede na napake pri objavi pravno relevantno besedilo zakona, kot je bilo sprejeto v Državnem zboru. Navedeno teoretično stališče po razpoložljivih podatkih doslej tudi v sodni praksi ni bilo sporno.

Glede na opisano pravno naravo in učinkovanje popravka zakona tisti, na katerega se nanaša zakonska določba, katere besedilo je bilo napačno objavljeno, načeloma ni dolžan trpeti morebitnih pravnih posledic, ki so iz tega nastale.

Postopek kandidiranja se po našem mnenju lahko ponovi, če tisti, katerega pravica je bila z zavajajočo objavo prizadeta, to zahteva.«

Koordinacijski odbor je po objavi popravka ponovil kandidacijski postopek, v katerem je bil za člana Sveta RTVS spet izvoljen Lado Pohar. Septembra lani je poslal obvestilo Svetu RTVS o zamenjavi člana, ki sta ga obravnavala Man-

datna komisija Sveta RTVS in Svet RTVS, vendar Svet RTVS zamenjave ni potrdil. Mandatna komisija Sveta RTVS je namreč že julija lani pisno zaposlila Državni zbor za obvezno razlago postopka ob odstopu ali odpoklicu člana Sveta RTVS (ne pa tudi izrecno v zvezi z opisanim učinkom popravka zakona). Predsednik Državnega zbora je za mnenje zaprosil Sekretariat za zakonodajo in pravne zadeve ter Komisijo DZ za volitve, imenovanja in administrativne zadeve.

Omenjena komisija se je na seji 8. 9. lani seznanila z mnenjem sekretariata Državnega zbora za zakonodajo in pravne zadeve ter sprejela sklep, v katerem je predlagala predsedniku Državnega zbora, naj »pristojna delovna telesa Državnega zbora zadolži, da pripravijo obvezno razlago 17. člena Zakona o RTVS oziroma, da proučijo tudi potrebo za oblikovanje predloga za spremembo in dopolnitve tega zakona.«

V zvezi z zahtevo g. Sisingerja, naj Urad vlade RS za informiranje nemudoma odpravi navedeno nezakonito stanje, vlada ugotavlja, da Urad nima teh pooblastil. Za zakonitost dela javnega zavoda RTVS je odgovoren generalni direktor zavoda (21. člen Zakona o RTV Slovenija).

Ste razumeli vso to uradno zakonodajno-pravno »latovščino«? Je zdaj jasno, kdo je (naj bo) član Sveta RTVS – ali Lado Pohar ali dr. Mišo Jezernik? Tudi »ta zadeva« je dokaz več, kakšno je v sedanjem času uveljavljanje zakonitosti (delovanje zakonodajnoizvršne in sodne oblasti), kako malo lahko človek pri uresničevanju svojih pravic doseže v praksi, pa čeprav ima prav.

Vinko Blatnik

